

84
P 1741:2

ACTA REG. SCIENT. UNIVERSITATIS HUNG.

BUDAPESTINENSIS

ANNI MDCCCII—MDCCCIII.

FASCICULUS I.

I—II.

BESZÉDEK,

MELYEK

A BUDAPESTI KIR. MAGY. TUDOMÁNY-EGYETEM

MDCCCII—MDCCCIII. TANÉVI

RECTORA ÉS TANÁCSÁNAK BEIKTATASAKOR

1902. SZEPTEMBER 14-ÉN TARTATTAK.

III.

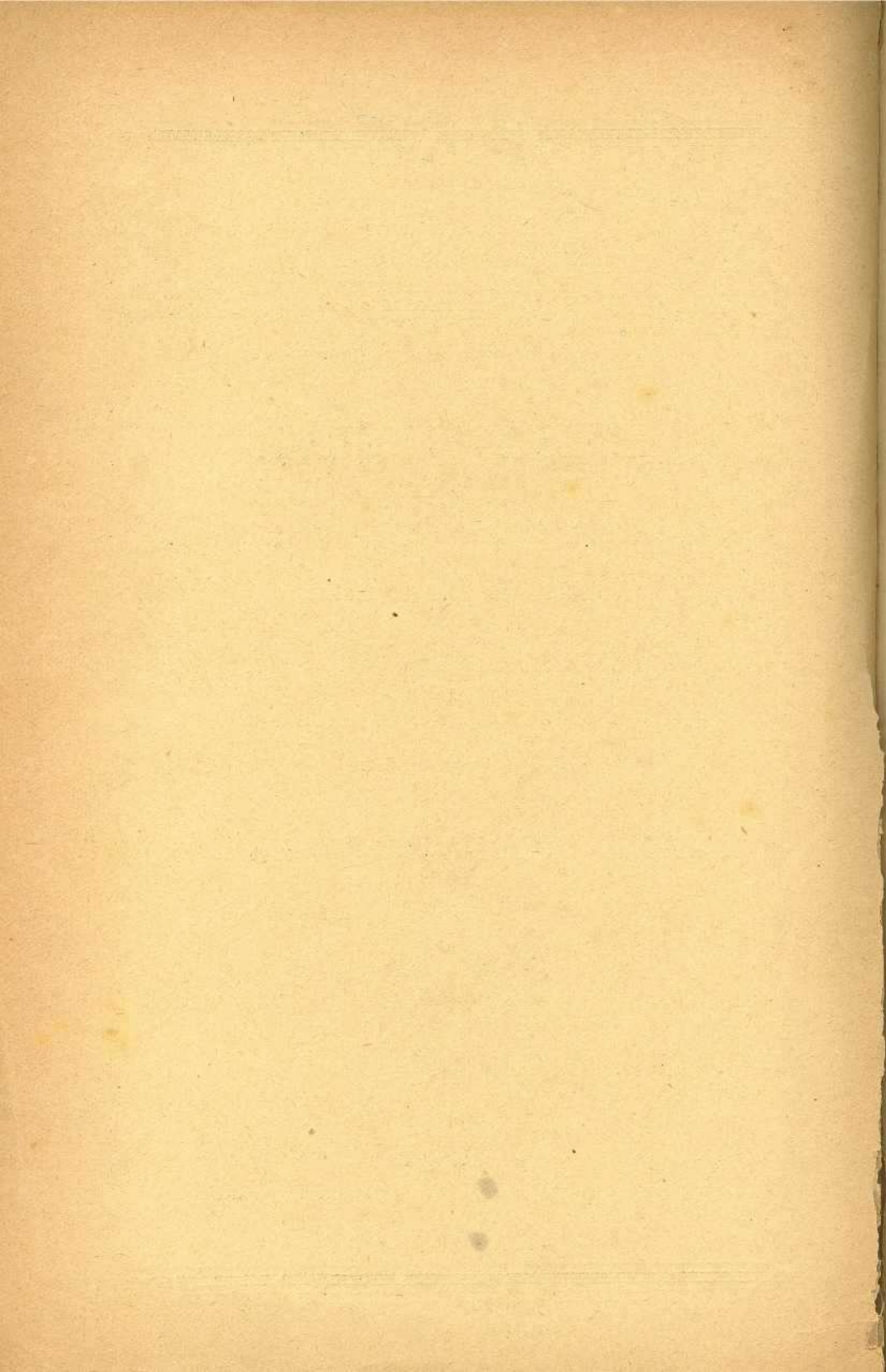
TANÉV-MEGNYITÓ BESZÉD.



BUDAPEST,

NYOMATOTT A MAGYAR KIR. TUD.-EGYETEMI KÖNYVNYOMDÁBAN.

1902.



ACTA REG. SCIENT. UNIVERSITATIS HUNG.

BUDAPESTINENSIS.

ANNI MDCCCCII—MDCCCCIII.

© ————— ୨୦ FASCICULUS I. ୧୫ ————— ୨

I—II.

BESZÉDEK,

MELYEK

A BUDAPESTI KIR. MAGY. TUDOMÁNY-EGYETEM

MDCCCCII—MDCCCCIII. TANÉVI

RECTORA ÉS TANÁCSÁNAK BEIKTATÁSAKOR

1902. SZEPTEMBER 14-ÉN TARTATTAK.

III.

TANÉV-MEGNYITÓ BESZÉD.



BUDAPEST,

NYOMATOTT A MAGYAR KIR. TUD.-EGYETEMI KÖNYVNYOMDÁBAN

1902.

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS



ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

ADAT ÉS SZOKÁS TUDOMÁNYI TUDÁS

AZ EGYETEM TÖRTÉNETE

MDCCCCI—MDCCCII-BEN.



BESZÉD,

MELYLYEL

VÉCSEY TAMÁS

KIRÁLYI UDVARI TANÁCSOS, AZ ÖSSZES JOGOK DOKTORA, A RÓMAI JOG NY. R. TANÁRA
S A RÓMAI JOGI SEMINARIUM VEZETŐJE, KÖZ- ÉS VÁLTÓÜGYVÉD, A MAGYAR JOGÁSZ-EGYLET
ALELNÖKE, AZ ORSZÁGOS KÖZOKTATÁSI TANÁCSNAK, AZ EV. REF. CONVENTINEK, A M. T.
AKADEMIÁNAK RENDES TAGJA, A JOGI KARNAK KÉTSZER VOLT DÉKÁNJA ÉS AZ EGYETEM
1901/2. ÉVI REKTORA

RECTORI MÉLTÓSÁGÁRÓL BESZÁMOLT

1902. ÉVI SZEPTEMBER HÓ 14-ÉN.



Tekintetes Tanács!

Tisztelt egyetemi közgyűlés!

Székfoglaló rectori és tanév-megnyitó dekáni beszédek lévén ma napirenden, sietnem kell a beszámolóval. Megkönnyíti ezt nekem a sajtó, mely híven közli mindazt, a mit a 122-ik egyetemi év történeti adatai közül följegyeztem s a nyilvánosság ítélőszéke elébe terjesztek, hogy az egyetem kormányzását kiki megbírálhassa s az egyetem belső életére következtethessen. Annyi időt mégis kell szakítanom, míg a mult tanév eseményei és tanulmányai futólag elvonúlnak szemeink előtt, a jövő 1902/3 tanévre megválasztott tanács-tagokat pedig ünnepélyes beiktatással bevezetem magas küldetésük színterére.

Így prorektori kötelességemhez képest a mult tanévről beszámolok, a folyó tanévre pedig megadom az ünnepélyes investitúrát vagy statutiót.

Egyetemünk feladata a tudomány előbbre vitele s a tudomány terjesztése. Ezt az oktatással foglalkozó szellemi erőik munkálják.

A szellemi erőket a számok csak mennyiségileg, de minőségileg nem fejezik ki, azonban a számok még se érdektelenek, főleg tíz évi összehasonlítás mellett.

Az oktatással foglalkozott nálunk 1891/2-ben: 183, 1901/2-ben: 237 tanerő, tehát tíz év alatt: 54 a tan-

Tanárok.

erők számának emelkedése. A tanársegédek és adjunktusok száma 50-ről 62-re nőtt. Az orvosi karban működik még számos gyakornok, műtőintézeti növendék és demonstrator.

A mult tanévben

NAGY FERENCZ, lemondva az államtitkárságról, az egyetem büszkeségére visszatért fentartott nyilvános rendes tanszékére.

Rendes tanárrá neveztetett ki:

a *jogi karhoz*: SZENTMIKLÓSI MÁRTON, KIRÁLY JÁNOS, KMETY KÁROLY;

az *orvosi karhoz*: MORAVCSIK ERNŐ, LIEBERMANN LEO;

a *bölcsészeti karhoz*: FINÁCZY ERNŐ, MÁGÓCSY-DIETZ SÁNDOR.

Nyilvános rendkívüli tanárrá neveztetett ki:

az *orvosi karhoz*: BÖKE GYULA;

a *bölcsészeti karhoz*: KUZSINSZKY BÁLINT, WINKLER LAJOS és SAVJ LOPEZ PÁL.

FINÁCZY és SAVJ LOPEZ kivételével a többi kinevezés mind az egyetem rendkívüli, illetőleg magántanárait érte.

Az egyetemen előadást hirdetett 134 magántanárhoz — a kik közül 24 rendkívüli tanári címet élvez — a lefolyt tanév alatt még 9 járult. A *jogi karon* KÉSMÁRKY ISTVÁN és ILLÉS JÓZSEF, az *orvosi karon* GYÓRY TIBOR és KROMPECHER ÖDÖN, a *bölcsészeti karon* SCHÖNHERR GYULA, KRCSMÁRIK JÁNOS, MELCZER GUSZTÁV, DÉZSI LAJOS és HORNYÁNSZKY VIKTOR. A magántanárok száma igen tekintélyes, mely a 24 nyilvános rendkívüli és 79 nyilvános rendes tanárral szemben számbeli többségben van, és így nagyot lendít a leczkerenden és az előadások sorozatán.

Az 1891/2 tanévben működött 183 tanerő 320, az 1901/2-ben működött 237 tanerő pedig 388 elő-

adást hirdetett, mindig az első félévre vonatkozólag. Legtöbb, de nem mindig nagy előadást hirdetnek a bölcsészeti karon (194).

Az egyetemi tanári munkásság nemcsak a tanítás, hanem a tudomány előbbrevitele: Az Akadémia felolvasó-asztala és kiadványai, a különböző szaklapok, közlemények, könyvek, folyóiratok, szemlék, melyek az egyetemi tanárok tudós kutatásait közlik s irodalmi tevékenységét mutatják, fényesen igazolják azt, hogy az egyetem a hazai tudományosság szolgálatában nem lankad, nem hanyatlik, hanem betölti hivatását, teljesíti kötelességét, sőt a magyar tudományos irodalmat jóformán s nagyrészt a tanszékek férfiai gazdagítják.

Az egyetem működésének megbecsülését mutat- Kitüntetések.
ják mindazok a kitüntetések, megtiszteltetések és megbiztatások, melyekben közvetlenül az egyes tanár részesül ugyan, de közvetve az egyetemi működés becsét ismerik el és méltányolják.

Nagy, sőt a legnagyobb kitüntetés az egyetemre az, hogy az államtitkári és ministeri állások betöltésénél Ő Felsége gyakran gondol a tanárookra. Veszteség ugyan az ifjuságra, midőn az, a kit hallgat, a ministeri székbe hivatik, de másrésről buzdító a fiatalságra, hogy a tanszék csak egy lépésnyire van a korona tanácsától.

A lefolyt tanév tavaszán LÁNG LAJOSTÓL búcsúztunk mint tanártól, hogy üdvözljük azonnal mint a magyar király és állam kereskedelmi ministerét. Megelégedéssel látja az egyetem, hogy a SZÉLL-kabinetben most már három egyetemi profesor érvényesíti államférfiúi bölcsességét.

LÁNG LAJOS az ősszel is emelte az egyetem

tekintélyét s hírnevét, midőn az itt ülésezett Nemzetközi Statisztikai Intézet polyglott köreit az egyik elnöki székéből nemzetünk díszére vezérelte.

Az a testvéri viszony, melyben az európai egyetemekkel állunk, szép kifejezésre jutott THAN KÁROLY 40 évi tanári működésének ünneplése alkalmával, midőn azok mind, velünk versenyezve, méltányolták a magyar tudóst. WLASSICS GYULA minister is melegen üdvözölte az ünnepeltet a tanácsteremben, aztán Ő Felsége figyelmét hívta fel a kiváló tudós érdemeire, melynek következtében THAN KÁROLY a FERENCZ JÓZSEF-rend nagykeresztjét viseli. Nagykereszt adással igazolta a Felség és a kormány, hogy a tudomány is nagy becsben áll.

A magyar királyi udvari tanácsosi czímet Ő Felsége legkegyelmesebb elhatározásával díjmentesen adományozta: VÉCSEY TAMÁS, SÁGHY GYULA, KÉZMÁRSZKY TIVADAR, KÉTLY KÁROLY, PONORI THEWREWK EMIL, FÖLDES BÉLA és TAUFFER VILMOS rendes tanároknak.

A magyar tudományos Akadémia SCHULEK VILMOS és PETZ VILMOS professzorokat *rendes*, REINER JÁNOS, ANGVAL DÁVID, THIRRING GUSZTÁV és MELICH JÁNOS magántanárokat *levelező* tagokká választotta.

Országgyűlési képviselői megbízólevelet kapott SÁGHY GYULA, LÁNG LAJOS és NAGY FERENCZ jogkari s CIOCÁN JÁNOS bölcsészeti rendes tanár.

Ő Felsége a jogi kar és az egyetemi Tanács előterjesztésére legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy a keresztény magyar királyság alapításának kilenczszázados jubileuma alkalmából DARUVÁRY ALAJOS ny. kuriai m.-elnök, HORÁNSZKY NÁNDOR kereskedelmi minister, KRAUSZ XAVÉR FERENCZ freiburgi és PRINS A DOLF brüsseli professzorok tiszteletbeli dokto-

rokká avattassanak. Fájdalom HORÁNSZKY NÁNDOR és KRAUSZ XAVÉR FERENCZ csak igen rövid időig élvezhették a köszönettel fogadott kitüntetést. Elragadta őket a kiméletlen halál.

Ő Felsége azt is megengedte, hogy BARTAL ANTAL akadémiai tagnak, a középkori latinság nagy szótára érdemes írójának a bölcsészetdoktori oklevél kiadassék.

HERCZEL MANÓ és HAVAS ADOLF magántanároknak Ő Felsége a rendkívüli tanári címet adományozta.

FALK MIKSÁNAK ötvenéves bölcsészetdoktori oklevelével fényes ünnepeltetés közben újított meg. NEUHOFFER JÁNOS ötvenéves jurisdoctori oklevelével is újjal cseréltetett föl.

Az egyetemi Tanács a legőszintebben vett részt a szeretetnek, tiszteletnek és nagyrabecsülésnek tolmácsolásában, melylyel belföldi és külföldi előkelőségek VÁMBÉRY ÁRMINT, a világszerte híres tudóst 70-ik születésnapján üdvözölték.

Az University Extension szellemi vezetésében az egyetem köréből részt vesz FÖLDES BÉLA, HEGEDÜS ISTVÁN, LÓCZY LAJOS és GROSZ EMIL. Az elnökségre a minister úr FÖLDES BÉLÁT nevezte ki.

A királyi gyűrű legmagasabb kitüntetésével „Sub auspiciis Regis“ a mult tanévben is két jeles tanítványunk lett doktorrá. Ifj. CHORIN FERENCZ a jogi kar és ZEMPLÉN GYÖZŐ a bölcsészeti kar javaslatára. Az ünnepélyen ZSILINSZKY MIHÁLY államtitkár úr volt Ő cs. és apost. kir. Felsége képviselője.

A jogi karból 1895. október 12 óta már eddig *hatan* viselik a királyi drága doktori gyűrűt: SZLÁDICS KÁROLY, HEGEDÜS LORÁNT, gf VIGYÁZÓ FERENCZ, NAVRATIL ÁKOS, SCHILLER BÓDOG, ifj. CHORIN FERENCZ. A hittudományi karból ZUBRICZKY ALADÁR, az orvosiból VEREBÉLYI

TIBOR és SCHATZ RÓBERT, a bölesészetiből PAP ENDRE, GOMBÓCZ ZOLTÁN és ZEMPLÉN GYŐZŐ, összesen eddig 12 doktoré a megkülönböztető ius aureorum annu-
lorum.

Veszteség.

A lefolyt évben egyetemünknek igen érzékeny veszteséget okozott a halál.

Alig nyílt meg a tanév, PULSZKY ÁGOST ravatalánál álltunk. Az európai műveltségű tudós tanár mint cultusministeri államtitkár lépett ki körünkől, de a bölceleti irány, melyben a jogot és államot vizsgálta, nem költözött ki az egyetemből.

Az egyetem tanári karának egyik jelese hunyt el 1902 május 18-án KÉSMÁRSZKY TIVADARBAN. Hány szenvedőn segített? Hány életet mentett meg? Hálás tanítványai tudják, hogy egyesült benne az *ars et scientia*. Ész és szív harmóniája volt a szerény tudós, a kedves, szeretetreméltó kartárs. Megható és hű kifejezést talált a Tanács bánata a WCLASSICS minister részvétiratában. „Különösen fájdalmasan sújtja a magyar tudományt a nemes jellemű, nagy tehetségű és mély tudományú férfiú elköltözése, mivel őt a halál áldásos munkásságának magaslatáról ragadta el.“ Tudományossága, kedves megjelenése, megnyerő bánásmódja, szívjósága sokszor fog még szóba jönni nemcsak a Tarpataktól a Vaskapuig, hanem az ország határain túl is. († 1902 május 18).

Augusztus 15—17-én szomorúan zúgtak a harangok s lengtek épületeinken ismét a fekete zászlók, mindnyájunk mély fájdmára elvesztettük a soká szenvedő PLÓSZ PÁLT. Egyike volt az úttörőknek, a kik az orvosi tudományt az exact tudományok biztos alapján kezdték művelni. Kitartó munkáját eredmény koszorúzta. Kartársai, barátai, tanítványai s az alma

Mater könyei hullottak a veszteség érzetétől, midőn örök nyugalomra kísértük földi maradványait.

Még a tanév legvégére is jutott egy gyászlap, melyre a szeretett kartárs, tudós tanár s az egyetem egyik díszének HAJNIK IMRÉNEK nevét jegyezték fel. A jogtörténetet nemcsak tanította, hanem teremő erejével átváltoztatta, a *források* története helyett a jogi s állami *intézmények* történetévé. Európai látókör, mély gondolkodás, szigorú kritika adta meg az ő működésének maradandó becsét. Áldás emlékére.

Egyetemünk iránt a dicsőültek elköltöztetésével általános volt a részvét. Azt hiszem, hogy a karok régi traditióinkat fölelevenítve, a novemberi komor órák valamelyikén ünnepélyességgel fognak megemlékezni elhunyt kiváló társaink érdemeiről, mint ezt kegyeletesen tenni szoktuk valaha, midőn az alma Mater elvesztett kitűnő fiait emlékbeszédben méltányolta s kegyeletos érzületének kifejezést adott a tanszéki utód.

Ki érdemelné azt meg jobban mint az orvostanár, a ki híven s odaadóan működött a tudománynak és emberiségnek szentelt fáradságos pályáján, és a jogtanár, a ki hazája jogi kincseit emelte ki a homályból.

A veszteségek közé kell jegyeznünk azt is, hogy GYULAI PÁL nyugalomba vonult. A magyar irodalom és az egyetemi oktatás terén szerzett érdemeiért Ő Felsége a király *teljes megelégedését* és a nemzet háláját érdemelte ki.

Valamint az előtt, úgy a lefolyt tanévben is kapott az egyetem megtisztelő meghívásokat, melyek következtében a Tanács, illetőleg elnöke a rektor az egyházi, udvari vagy országos ünnepélyességeknél az egyetemet képviselte. Az udvari fogadtatásra, balra, ebédre figyelmesen meghívták az egyetem rektorát.

Repraesentatio.

Lehető sima volt az érintkezés a katonai hatóságokkal, melyeknek évenként 7—800 önkéntest adunk, Lobkovicz Rudolf herezeg hadtest parancsnok tapintatos modora, nemes példája és tekintélye nem kis részben mozdítja elő a kedvező viszonyt.

Egyetemi
ünnepélyek.

Király Ő Felsége nevenapján, úgyszintén születésnapján, a lélekemelő istentisztelet után, a Tanács, a minisiterelnök útján a trón zsámolyához küldte hódoló üdvkivánatait, Szilveszter estélyén pedig a magyar főudvarnagy fogadta és tolmácsolta az egyetem újévi szerencsekivánatait. Úrnapján s országos ünnepeinken, ápril 11-én és Szent-István napján résztvett a Tanács a szertartásokban. Kegyelettel megtartá a gyászmisét Mária Terézia királynő (nov. 29.) s Erzsébet királyné (szeptember 10. és nov. 19.) emlékére, a koronázó, illetőleg az egyetemi templomban. Az ifjúság kegyelelte október 6-át és a halottak napját hőseink és nagyjaink emlékének, márczius idusát a szabad szellem ébredése emlékének szentelte.

A tanévmegnyitó s a Tanácsot beiktató, továbbá az újjáalakítást emlegető és a pályázókat jutalmazó rendes ünnepélyeinken, valamint a Sub auspiciis felavatási szertartáson és a THAN KÁROLY jubiláris díszülésén olyan fényes gyülekezetet fogadott be aulánk, hogy ama napok sikereire megnyugvással tekinthetünk vissza.

A mi ünnepélyeink nemcsak formasierőségek, hanem alkalmas találkozási helyek, hol a főiskola és a társadalom közeledik egymáshoz és érintkezik.

A hazai közintézetek, Műegyetem, Akadémia, Kisfaludy-társaság, Állatorvosi főiskola nyilvános ünnepélyein se hiányzott az egyetem képviselte.

Ott voltunk, egyetértően az egész nemzettel, Székesfehérvárott, a hol Vörösmartynak, Szombathelyen, a

hol a jogtudós miniszternek: Horváth Boldizsárnak emelt szobrot a hazafias kegyelet.

A nemzetközi tudományos kongresszusokon, egyetemünk méltóságának megfelelő módon vettünk részt.

Az első egyiptomi orvosi kongresszusnak Kairóban tartandó ülésén az egyetemet BÓKAY ÁRPÁD prodekán fogja képviselni.

Az orientalisták kongresszusán Hamburgban VÁMBÉRY ÁRMIN és GOLDZIEHER IGNÁCZ a képviselőnk.

A művészettörténeti kongresszuson Innsbruckban az egyetemet PASTEINER GYULA képviseli.

A Virchow-ünnepélyen PERTIK OTTÓ aratott sikereket.

A saecularis évfordulók alkalmával küldött szíves meghívókra üdvözlő iratot kapott a Tanácstól a párisi tudományos akadémia, a new-haveni, a manchesteri, az oxfordi, a sidney, a christianiai egyetem.

* * *

A budapesti tudományegyetem négy facultásán Az egyetemi
hallgatók. beiratkozott 1891/92-ben 3.255 hallgató. Tíz év múlva pedig, vagyis 1901/02-ben beiratkozott 5.940 egyén, mindenkor az első félévre. Akkor 1.864 volt, most 3.854 a joghallgatók száma s a tíz év előtti 308 bölcsész helyett van ma 1.191. Az akkori 997 orvos helyett ellenben csak 663 iratkozott be! Az összes 5.940 számból anyanyelvének 5.233 a magyart vallja. Aránylag a legtöbbnek t. i. majd egyötödrésének, szám szerint 1.034-nek az apja kisiparos vagy kiskereskedő. Demokratizálódik az értelmiség. Népességre nézve egyetemünk az ötödik.

Egyetemünkön, százalékokban kifejezve is van annyi szorgalmas és jó tanuló, mint bármely más egyetemen.

És mégis gondolkodóba esünk, főleg a jogi kar tömegességén, mely minden ellenőrzést megszüntet, a tanári befolyást gyéríti. Ennek az egészségtelen áramlatnak oka az *előítélet*, a gymnasiumok fölösleges nagy száma s a minősítési törvény, mely jogvégzettséget kíván boldogtól-boldogtalantól s így az egyetemre tereli az oda nem valókat is. A jogra beiratkozók számának rohamos emelkedése már megszűnt örvendetes lenni. A bölcsészeti karon is sok, a mi sok. Itt a középiskolai tanári pálya inundatiójától kell tartani.

A jogi karon a tömegességen kívül más baj is van. A tömeg folytonos növekedését káros hatásában még fokozza a tanulmányi s vizsgálati rend gyakori változtatása.

Sajnos, hogy a jogi karban az 1867 óta életbe léptetett tanulmányi rendelkezések újabb és újabb expirimentálásokat s újabb megváltoztatásokat vontak magok után. A rendszernek kihatását rövid idő tapasztalatán bírálták el. Foganatosságát gyorsan követte a változtatás.

A tanulmányi, illetőleg vizsgálati mostani rendszert ismét átalakítani célzó javaslat tárgyában a jogi kar fölterjesztése a Tanács véleményével ő Excelentiaja előtt fekszik.

Távozási
bizonyítvány.

Távozási bizonyítványt kért s másutt folytatja tanulmányait 447 ifju, köztük 411 jogász. A többi karok tanulói alig veszik igénybe a szabad költözködést.

Végbizonyít-
vány.

Végbizonyítványt kapott 788. Ebből 568 jogász. De mivel első szigorlatra csak 254 jogász jelentkezett, valószínű, hogy több mint a fele, 56^oo, részint még nem tesz, részint másutt tesz szigorlatot.

Szorgalom.
Előmenetel.

Az ifjuság tanulmányozási munkáját az akadémiai, muzeumi és egyetemi könyvtárak kimutatásai számok-

ban fejezik ki. Az egyetemi könyvtárt látogatta 2430 egyetemi polgár és 620 más foglalkozású olvasó s használt 60.822 művet, melyből 31.920 mű, tehát több mint a fele *jog- és államtudományi mű* volt.

Vizsgálat volt a theologián: 602. Mind sikerült.

Vizsgálatok
1901/2-ben.

A jogi karon:

Egész és pót-alapvizsgák	{	3.092. Elfogadtatott 1.572.
Egész és pót-államvizsg.		
Egész és pót-szigorlatok	.	1.565. „ 787.

Az orvosi karon:

Egész és pót-vizsgálat.	.	98. Elfogadtatott	96.
Egész és pót-szigorlat	.	717. „	458.
Gyógyszerészi	173. „	130.

A bölcsészeti karon:

Bölcsészeti szigorlat	.	50. Elfogadtatott	48.
Gyógyszerészi „	.	221. „	187.
Tanári alap- és szakvizsg.	607.	„	607.
Összesen		7.132.	Ebből 4.485

sikerült. Ezen felül tartatott még számtalan *colloquium*.

Tíz év előtt volt:

Vizsgák tíz
év előtt,
1891/2.
évben:

I. A hittudományi karban:

Doktori szigorlat 19.

II. A jog- és államtudományi karban:

950 egész szigorlat . . .	{	1.241.
291 pótszigorlat . . .		
I. alapvizsga . . . 643	{	1.216.
II. „ . . . 573		
Jogtud. államvizsga 30	{	82.
Államtud. „ 52		

III. Az orvosi karban:

Elővizsgálat . . .	533	}	1.924.
Előszigorlat . . .	184		
Gyakorlati szigorl.	498		
Gyógyszerészi szig.	215		
Pótszig. és vizsg.	494		

IV. A bölcsészeti karban:

Bölcs.-doktori szig.	29	}	366.
Gyógyszerész. „	145		
Tanárvizsgálat . .	192		

Összesen . . . 4.848.

A vizsgák száma tíz év alatt 4.848-ról 7.132-re növekedett, tehát 147 százalék a szaporodás, holott a hallgatók száma 3.255-ről 5.940-re nőtt, vagyis 182 százalékkal szaporodott.

Promotio.

1891/2-ben felavattatott:

Hittudományi doktor . . .	2	}	480.
Kánondoktor	2		
Jogdoktor	225		
Államtudományi doktor . .	45		
Orvosdoktor	168		
Bölcsészetdoktor	36		
Gyógyszerészdoktor	2		

A mult 1901/2-ben:

Hittudományi doktor . . .	2	}	468.
Kánondoktor	1		
Jogdoktor	221		
Államtudományi doktor . .	93		
Orvosdoktor	100		
Bölcsészetdoktor	48		
Gyógyszerészdoktor	3	}	

Az orvosdoktori promotio fogyott 68-al. Ez megfejt a promotio apadását.

Sub auspiciis Regis promotiót 1892/3 óta tartunk. Ez idő alatt 12 ifju kapta meg a királyi drágaköves gyűrűt, melynek fénye a szorgalom fokozására és a dinasztikus érzelmek ápolására is szolgál.

Tanári oklevelet nyert 1891/92-ben 28, tiz év múlva, vagyis 1901/902-ben 103. A középiskolai tanári pályára való készülés 28-ról 103-ra emelkedett.

* * *

Ifjúsági
egyesületek.

A segítő-egyesületek élénkítik az összetartozás érzetét, munkálják az élet nyomorúságának enyhítését, a gazdaságilag gyöngébbeket a részvét s szeretet műveivel megóvják a kétségbeeséstől, a leghumánusabb socialis politikát szolgálják, a jótekonyságot tervszerű, rendszeres és sikeres módon gyakorolják.

Ünnepélyes fogadalomként mondám székfoglaló beszédemben, hogy atyai szívvel s komolysággal mozditom elő az ifjuság boldogulását. Eme szándék vezetett, midőn rendeztem az egyetemi kör pénzügyi helyzetét, létesíteni igyekeztem a Deákotthont és a kórházat, új vállalkozóval szerződtem a Mensa ellátása végett, az atletikai clubbot közelebb hoztam az egyetemhez. Kiküszöbölni igyekeztem az ifjuság némely rétegeiben itt-ott szórványosan mutatkozni kezdő túlhajtott socialismust, nihilista, anarchista hajlamokat. Közelebb hoztam egymáshoz az ellentétes pártokat. A pártoknak az ifjuság körében csak a választandó *elnökjelöltek* körüli csoportosulásra kellene szorítkozniok.

A *Mensa Academica* BREZNAY rectoriséga vagyis 1892/3 óta szolgál az ifjuság testi gondozására. A mult tanévben a Mensa 19.279 korona erejéig teríté meg asztalait az egyetemi polgároknak.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi minister úr az egyetemi kört 5.000, a Mensát 4.000 koronával segílyezi.

Az *általános segítő-egyesület* 4.420 korona segílyt osztott ki és megalakítá a *diákszállást*, hol hajlékot talál az, a kinek különben nem volna szállása.

A *kórházegylet*, melynek védnökségét ő Felsége elfogadta, most *diákkórházat* rendez be. A múlt tanévben közel négyezer beteget gyógyíttatott

s betegsegélyre	2.853 kor.-val,
orvoslási kiadások megtérítésére	671 "
hidegvíz-szerelésre	960 "
gyógyszerekre	578 "

összesen 5.062 kor.-val

járult a szegény tanulók gyógyításához. Húsz kiváló fővárosi orvos, köztük több egyetemi tanár gyógyítja az egylet tagjait.

Egyetemi ifjusági egyletekről a részleteket beszédem második részében meg fogja találni az olvasó.

Segélyezések.

Tandíjfizetés és elengedés: 1891/2-ben egész évre befolyt 179.970 frt, vagyis 249.940 korona. Ebből elengedett 14.400 frt = 28.800 korona = 12 százalék. 1901/2-ben egész évre befolyt 744.600 korona. Elengedett összesen 112.301 korona, tehát most: 15 százalék.

A múlt 1900/1. tanévben országos kéregetés folyt a tandíjmentességben nem részesíthetett egyetemi polgárok érdekében. A Tanács javaslatára 1901/2-ben ő Excellentiája a fentebbiek szerint nagylelkűen intézkedett, hogy e célra a társadalom áldozatkészségét igénybe venni ne legyen szükséges.

Ösztöndíjat élvez 564 hallgató 221.192 kor.-val.

A május 13-iki ünnepélyen ki-
osztott *szorgalmi és pályadíj* 6.615 korona.

Ha az ösztöndíj és pályadíjhoz
hozzáadatik a fentebb kimutatott tan-
díjelengedés (587-nek egész, 336-nak
fél) 112.301 „
Általános segítő-egyesülettől 4.420 „
Kórház 5.062 „
Mensa 19.279 „
Összesen 368.869 korona

jutott vissza az ifjuság javára.

Mindezekhez járulnak még a jogász-, orvos-,
bölcész- s gyógyszerész-segítő-egyesületek készpénz-
adományai, együtt majdnem négyszázezer korona jut
a gyámolításra szorulóknak.

1901 szeptember 15-én e helyről pillantott a Fegyelem.
jövőbe az én rektori *reményem*, hogy a *béke* és a *tudomány*
zavartalanul fog lakozni nekik szentelt csarnokainkban.

Valóban a békét és a tudományt az egyetem *falain*
belől 1901/2-ben nem zavarta meg semmi se. Ha az ifjuság
egy kis különítménye szerepelt is a főváros némely
helyein, de a pomœriumon belül egy pillanatra se
láttunk mást, mint *tanulni akaró hallgatóságot*. És ha
ifjusági fölhevülésében egyik-másik, *távol* az egyetemtől,
meg is feledkezett némely tanulmányi szabályzatról,
ne tagadjuk, hogy a fiatalság sehol sincs annyi kísér-
tésnek kitéve, mint Budapesten.

Az egyetemi ifjuság hangulata eleinte még zajos
volt. Izgató eszmék maradtak örökségül az előbbi évből.

Szereplési vágy ébresztetett a gyulékony fiatal
keblekben.

Jól esik kiemelnem, hogy az összeütközési pontok

kevesbítésén nem eredménytelenül fáradoztam. Az *egységes* magyar egyetemi polgárság eszméje felé közeledés történt. Meggyőződtem, hogy a nagy többség az osztatlan nemzeti *egység* hive, az összetartozás barátja, az ifjúság *egységességének* ápolója, jóhírnevének védelmezője.

Komoly gondolkodás, nemes érzés hála Istennek nem szórványos jelenség az ifjúság körében. Az ifjúság túlnyomó többsége olyan viseletet tanusított, mely harmoniában áll a tudományok művelésével s a társadalmi állással, melyet a legfelsőbb iskola látogatói elfoglalnak.

Már a rektor tiszteletére adott estebéden s később a bölcsészeti segítő-egyesület jubiláris vacsoráján fényesen nyilvánult az a hajlam, mely az egyetemi polgárok és tanárok közti viszony *közvetlenségét, bensőségét és harmoniáját nagyrabecsüli*. Arra is tettünk lépéseket, hogy az ifjúság a maga kebelében és mint az osztatlan egységes magyar nemzet ifjúsága türelemmel, sőt szeretettel keresse és nézze azt, a miben *mindnyájan megegyezünk*. Szolgáljuk a magyar culturát s ezzel a *magyar* királyt és hazát.

A kedélyek lecsendesültek. Minél többen keresték a tudományt, annál inkább fogyott a zajos szereplés. A munka nemesít, kibékít, megnyugtat.

A kedélyek fokozatos lecsendesedése, a hullámok elsimulása, az „egyetemi élet méltóságának“ megóvása nem csekély érdeme az ifjúság vezetői nagy többségének.

Igérttem, hogy ébren fogok őrködni az egyetemi rend és fegyelem felett. A mikor és a hol kellett, éreztettem a fegyelem sujtoló hatalmát, de az 5940 közül nem kellett többel, mint 33 tanulóval.

Az Egyetem
háztartása.

Az egyetem budgetje: 1892-re 726.079 forint,
vagyis 1,452.158 korona, 1902-re 2,757.053 korona.

A rektor felügyelete alatti alapítványok kötvénye és takarékpénztári betéte 1902 augusztus végén 1,104.173 korona 16 fillér volt, vagyis az utolsó év alatt 53.228 korona 75 fillér a többlet.

Az egyetem költségvetése emelkedik, épületei száma szaporodik, inventariuma rendkívül gazdag, a kórházak, a konyhakezelés, mosatás, fűtés, világítás nem olyan, mint a régi patriarchalis időkben volt. Ezért szükséges a *Gazdasági hivatal*.

A vallás- és közoktatási minister úr utalványozásából jelentékeny összegek fordítottak egyetemi intézetek felszerelésére s utazási ösztöndíjakra, a succrescentia érdekében.

A fentebb közölt számadatok mutatják, hogy egyetemünk a világ legnagyobb egyetemei közé tartozik mind a tanerők, mind a hallgatók, mind a segédeszközök és intézetek számára nézve.

Hogy az egyetem az utolsó tíz év alatt annyira fejlődött és haladt, ezt a magunk tanári igyekezetemmellett az a gondoskodás tette lehetővé, mely Ő Felségének köszönhető, „fény nevére, áldás életére“. Köszönhető továbbá az országgyűlésnek és a miniszternek, WLASSICS GYULÁNAK. Nem egyszer hallottuk a minister ajkairól és folyvást tapasztaltuk, hogy az egyetem ügyeit szíven hordja s a tanárok sikeres működését szeretettel kíséri.

A haladás
kinek köszön-
hető?

A *Tanács* érdemét se hallgathatom el. Tevékenységét mindenkor az egyetem érdekeinek előmozdítására szentelte, a komoly ügyek tárgyalása körül nyugodt, beható tanácskozás és higgadt tárgyilagosság tűntette ki. Buzgón fáradoztak az egyetem tisztviselői is. Köszönet első sorban a tanácsjegyzőnek.

Most pedig az egyetemi Tanács újonnan megválasztott nagyérdemű tagjait hivatalos méltóságaikba

Beiktatás.

ezennel beiktatom. Ennek jeléül Ti, múlt évi érdemes dékánok! tűzzétek az aranylánczokat utódaitok mellére. Én pedig a rektori jelvényt, nemcsak az *aranylánczot*, hanem a PÁZMÁNY PÉTERTŐL ránk maradt több mint harmadfél száz esztendő *sceptrumot* is, a hozzá kötött hivatalos hatalommal együtt a közgyűlés színe előtt átadom az orvosi kar egyik kitünőségének, a kit az egyetemi választók *egyhangú* bizalma törvényesen tett utódommá.

Régi láncz ez. Sok lelkes elődünk mellét ékesíté. Régi sceptrum, mindnyájan erre esküdtünk!

Megnyugvással és reménységgel látom a megújult Tanácsot és annak elnökét a rektort, az Egyetem kormányán. Higgadtsága, bölcsesége és az alma Mater iránti odaadó szeretete: javára, dicsőségére fog szolgálni egyetemünknek.

Ti új erők! Tietek a *jövő*, kitartással foglaljátok el méltóságaitokat és székeiteket, melyeknek immár külső jelvényei is titeket illetnek.

Mi régiek! Mienk a *múlt*. Vonuljunk vissza.

Áldás! Békesség!

Beszámoló beszédemnek kiegészítő része: az 1901/2. tanév részletes története.

Az egyetemi év részletes történetét öt fejezetben ismertetem, u. m.:

- I. Tanárok.
 - II. Hallgatóság.
 - III. Intézetek.
 - IV. Egyetemi háztartás.
 - V. Egyetemi kormányzat.
-

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

1901-2
As

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

ELSŐ FEJEZET.

TANÁROK.

THE TENTH

TANAROK

I. Tanári személyzet.

A tanerők létszámának általános képét a következő négy táblázat tünteti fel.

1. A tanerők összes létszáma a következő volt:

Tudománykar	T a n e r ö k										Adjunctus	
	ny. r. tanár	cz. r. tanár	ny. rk. tanár	cz. rk. tanár	magántanár	helyettes tanár	tanárhelyettes	előadó tanár	tanító	középisk. tanár		összesen
Hittudományi kar . .	9	.	1	.	.	.	2	.	.	.	12	.
Jog- és államt. kar . .	16	.	5	3	16	.	.	1	.	.	41	.
Orvostud. kar	18	1	6	19	56	100	6
Bölcsészettud. kar . .	37	1	5	2	41	.	.	.	3	1	90	3
											243	9

2. Az előadások és a lefolyt tanévben tényleg előadást tartott tanárok száma és részletes megoszlása a következő volt:

a) Az 1901/2. tanév első felében.

Tudományszak		Előadások száma	T a n e r ő k						
			rendes tanár	rendkív. tanár	helyettes tanár	magántanár	előadó	tanító	középisk. tanár
									összesen
A hittudományi karban		16	9	1	2	.	.	.	12
A jog- és államtudományi karban		52	15	8	.	16	1	.	40
Az orvostudományi karban	Bonczani tudomány	10	2	.	.	1	.	.	3
	Élettani „	4	1	.	.	1	.	.	2
	Kórbonczani „	9	2	2
	Ált. kór- és gyógytani tud.	7	1	.	.	2	.	.	3
	Gyógyszerészeti „	6	1	.	.	3	.	.	4
	Belgyógyászati „	38	2	10	1	15	.	.	28
	Sebészet	24	3	3	.	16	.	.	22
	Szemészet	10	1	5	.	1	.	.	7
	Szülészet s nőgyógyászat	9	2	1	.	5	.	.	8
	Bőrbajok s bujakórtan	4	.	1	.	3	.	.	4
A bölcsészettud. karban	Közegészségtan	4	1	1	2
	Törvénytörvényi orvostan	5	1	1	2
	Philosophia és paedagogia	15	3	1	.	3	.	.	7
	Classica-philologia	17	3	1	.	2	.	.	6
	Ált. s kel. nyelvészet	20	5	.	.	4	.	.	9
	Magyar nyelv s irodalom	17	4	.	.	5	.	.	9
	Modern nyelvek s irodalmi	27	5	1	.	2	.	2	10
	Történelem s földrajz	36	8	2	.	7	.	.	17
	Mathematikai tudomány	12	2	1	.	2	.	.	5
	Physica és chemia	19	4	.	.	5	.	.	10
Leiró természettudomány		32	4	2	.	5	.	.	11

b) Az 1901/02. tanév második felében.

Tudományszak		Előadások száma	T a n e r ő k						
			rendes tanár	rendkív. tanár	helyettes tanár	magántanár	előadó	tanító	középisk. tanár
									összesen
A hittudományi karban		18	9	1	2	.	.	.	12
A jog- és államtudományi karban		57	15	8	.	16	1	.	40
Az orvostudományi karban	Bonczani tudomány . . .	10	2	.	.	1	.	.	3
	Élettani " . . .	4	1	.	.	1	.	.	2
	Kórbonczani " . . .	8	2	2
	Ált. kór- és gyógytani tud.	8	2	.	.	2	.	.	4
	Gyógyszerészeti " . . .	5	1	.	.	1	.	.	2
	Belgyógyászati " . . .	27	2	9	.	14	.	.	25
	Sebészet	15	3	1	.	10	.	.	14
	Szemészet	6	1	3	.	1	.	.	5
	Szülészet és nőgyógyászat .	6	2	.	.	4	.	.	6
	Elmekórtan	4	.	.	1	1	.	.	2
	Gyermekegyógyászat	4	.	1	.	3	.	.	4
	Bőrbajok és bujakórtan . .	4	.	1	.	3	.	.	4
	Fülgyógyászat	3	.	1	.	2	.	.	3
A bölcsészettud. karban	Fogászat	4	.	2	.	1	.	.	3
	Közegészségtan	6	1	1	.	2	.	.	4
	Törvénytud. orvostan . . .	5	1	1	2
	Philosophia és paedagogia .	19	4	1	.	3	.	.	8
	Classica-philologia	19	3	1	.	2	.	.	6
	Ált. s kel. nyelvészet . . .	22	5	.	.	4	.	.	9
	Magyar nyelv s irodalom .	15	3	.	.	5	.	.	8
	Modern nyelvek s irodalmi	28	5	1	.	2	.	2	10
	Történelem s földrajz . . .	37	8	3	.	6	.	.	17
	Mathematikai tudomány . .	13	2	1	.	2	.	.	5
	Physica és chemia	20	4	.	.	5	.	1	10
	Leiró természettudomány .	34	5	1	.	5	.	.	11
	Iskolai és magánegészségtan	1	.	1	1

3. Az 1901/02. tanév I. és II. felében tartott előadások és a tényleg előadásokat tartott tanárok összesítő kimutatása a következő:

Tanulmányi kar		Előadások		T a n e r ő k							
		száma	óraszám	rendes tanár	rendkív. tanár	helyettes tanár	magántanár	előadó	tanító	középisk. tanár	összesen
A hittudományi karban	I. félév	16	84	9	1	2	12
	II. félév	18	84	9	1	2	12
A jog- és államt. karban	I. félév	52	206	15	8	.	16	1	.	.	40
	II. félév	57	204	15	8	.	16	1	.	.	40
Az orvostudom. karban	I. félév	125	376½	17	22	1	48	.	.	.	88
	II. félév	119	415½	18	19	1	46	.	.	.	84
A bölcsészettud. karban	I. félév	195	540½	38	8	.	35	.	2	1	84
	II. félév	208	531	39	9	.	34	.	2	1	85

II. Halálozás.

A tanári személyzetet a múlt tanévben is több súlyos **veszteség** érte. Jobblétre szenderült 1902. évi május hó 18-án KÉZMÁRSZKY TIVADAR, a szülészet és gynaekologia ny. r. tanára, m. kir. udvari tanácsos, az I. sz. női klinika igazgatója, életének 61-ik és budapesti egyetemi tanárságának 29-ik évében.¹ Fájdalmunkban osztozott a magyar közoktatásügy lelkes vezetője is, ki mélyen érzett részvétét nyilvánította az egyetemi tanácsnak.² Résztvétiratokat

¹ 4351/1901—2. r. sz.

² 35.154/1902. V. 19. vkm. sz.

számosan küldtek a Tanácshoz, a többek közt LÁNG LAJOS kereskedelemügyi m. kir. minister úr, a kolozsvári egyetem és a műegyetem rectora, az akadémiák és kollégiumok. Az egyetemi tanács 1902 május 31-én tartott VII. r. ülésében jegyzőkönyvileg örökítette meg KÉZMÁRSZKY TIVADAR emlékét.¹ Májusi veszteségünkhöz 1901/2. év vége felé még egy másik veszteség járult. 1902 augusztus 15-én hosszas szenvedés után elhunyt PLÓSZ PÁL, az élet- és körvegytan ny. r. tanára s intézetének igazgatója. A megboldogultat gyászolja a tanári testület, a háládatos tanulóifjuság, a magyar tud. Akadémia. Mindenki sajnálja a szenvedő emberiség önzetlen és tudós barátját. Temetésén és a gyászmisén a Tanács testületileg vett részt és a műegyetem rectora személyesen adta át a részvétnyilatkozatokat. A tanév utolsóelőtti napján tért örök nyugalomra HAJNIK IMRE, az egyetemes és a hazai jogtörténetnek úttörő tudós tanára. Benne egyesült a jogász és a historikus, a tiszta érzésű magyar és a nagyműveltségű európai tudós. Emlékét halhatatlanná teszük nagybecsű művei.

III. Tanári kinevezések.

a) *A jogi karon:* Az egyetemi tanács a jogi kar javaslatát pártolva, KIRÁLY JÁNOS, SZENTMIKLÓSI MÁRTON és KMETY KÁROLY ny. rk. jogtanároknak (2065—2.069. 1901—2. r. sz.) nyilvános rendes tanárokká leendő kinevezése iránt a minister úrnál előterjesztést tett, melynek következtében Ő Felsége legkegyelmesebb elhatározásával SZENTMIKLÓSI MÁRTON a római jog, KMETY KÁROLY a magyar közjog és közigazgatás,

¹ 4351. és 4352/1901—2. r. sz.

KIRÁLY JÁNOS pedig a jogtörténet nyilvános rendes tanáraivá neveztettek ki.

Ő Felsége NAGY FERENCZET, a m. kir. kereskedelemügyi ministerium nyugalmazott államtitkárát az ezen hivatalra történt kinevezése előtt a budapesti tud.-egyetemen elfoglalt ny. r. tanári állásába legkegyelmesebben visszahelyezte.¹

b) *Az orvostudományi karon:* MORAVCSIK ERNŐ EMIL ny. rk. tanár a néhai LAUFENAUER KÁROLY elhunytával megüresedett „Elmekór- és gyógytani“ tanszékre ny. r. tanárrá;²

LIEBERMANN LEO cz. rk. tanár, az országos chemiai intézet és a központi vegyakisérleti állomás igazgatója a néhai dr. FODOR JÓZSEF elhunytával megüresedett „Közegészségtani“ tanszékre ny. r. tanárrá;³

a MORAVCSIK ERNŐ EMIL ny. rk. tanár kinevezésével megüresedett „Törvényszéki elmekórtani és lélektani“ ny. rk. tanszék a fülgyógyászat ny. rk. tanszékévé alakíttatván át, ezen tanszékre BÖKE GYULA ny. rk. tanári czímmel és jelleggel felruházott magántanár neveztetett ki.⁴

c) *a bölcsészettudományi karon:* FINÁCZY ERNŐ osztálytanácsosi czímmel és jelleggel felruházott vall. és közokt. ministeri titkár a néhai LUBRICH ÁGOST halálával megüresedett paedagogiai tanszék ny. r. tanárává;⁵

MÁGÓCSY-DIETZ SÁNDOR ny. rk. tanár a „növény alak-, és élettani“ tanszék ny. r. tanárává neveztetett

¹ 37.733/1902. V. 30. vkm. sz.

² 7.033/1902. II. 10. vkm. sz.

³ 7.260/1902. I. 27. vkm. sz.

⁴ 31.603/1902. V. 16. vkm. sz.

⁵ 74.847/1901. X. 23. vkm. sz.

ki. E kinevezéssel kapcsolatban a növényteni tanszék kettéválasztatott.¹

KUZSINSZKY BÁLINT rk. egyetemi tanári czímmel felruházott magántanár és magyar nemzeti muzeumi őr, a néhai dr. SCHVARCZ GYULA, ny. r. tanár elhunytával megüresedett ó-kori történelmi tanszékre ny. rk. tanári minőségben neveztetett ki.²

WINKLER LAJOS magántanár és adjunctus a vegytan ny. rk. tanárává neveztetett ki.³

SAVJ LOPEZ PÁL strassburgi egyetemi magántanár az olasz nyelv és irodalom id. nyilvános rendkívüli tanárává neveztetett ki.

A tanszékek betöltése iránti javaslat a karok és a tanács feladata lévén, ez alapon fölterjesztés ment a nm. v. és k. o. minister úrhoz hogy KIS JÁNOS hittudományi, CSARADA JÁNOS és PIKLER GYULA jogkari, továbbá PETZ GEDEON, CZOBOR BÉLA és KÖVESLIGETHY RADÓ bölcsészeti rendkívüli tanárok nyilvános rendes tanárokká neveztessenek ki.

IV. Helyettesítések.

a) *A hittudományi karon:*

PURT IVÁN részére az ágazatos hittudományból az 1900/901. tanév II. felében (1901 febr. 22-től a tanév végéig) helyettesítőleg tartott előadások után 774 kor. helyettesítési díj engedélyeztetett;⁴

GLATTFELDER GYULA részére az egyháztörténelemből az 1900/901. tanév folyamán (1900 szept. 19-től a tanév végéig) helyettesítőleg tartott előadások után 1692 kor. helyettesítési díj utalványoztatott;⁵

¹ 72.843/1901. X. 19. vkm. sz.

² 77.805/1901. XI. 10. vkm. sz.

³ 49.567/1902. VII. 27. vkm. sz.

⁴ 89.846/1902. I. 8. vkm. sz.

⁵ 63.407/1901. X. 1. vkm. sz.

b) *A jog- és államtudományi karon:*

ANTAL GYULA ny. r. tanárnak az osztrák polgári jogból helyettesítőleg tartott előadásokért az 1901/2. tanévre 3000 kor. helyettesítési díj folyósíttatott;¹

KMETY KÁROLY ny. rk. tanár a magyar közjog helyettes előadásával, dr. KIRÁLY JÁNOS ny. rk. tanár pedig az európai jogtörténetből parallel előadások tartásával bizatván meg, részükre egyenkint 3000 korona helyettesítési díj engedélyeztetett;²

CSILLAG GYULA cz. ny. rk. tanár a perenkívüli eljárásból tartott előadásaiért a lefolyt tanév mindkét felében 1500—1500 kor. tiszteletdíjban részesült;³

c) *Az orvostudományi karon:*

BÓKAY ÁRPÁD ny. r. tanár az 1901/902. tanév II. felében tartott balneologiai előadásokért 400 kor. jutalomdíjban részesült;⁴

LIEBERMANN LEÓ ny. r. tanár a gyógyszerész-növendékek részére tartott közegészségtani előadásokért 600 kor. tiszteletdíjat nyert;⁵

az egyetemi közegészségtani tanszéknek a lefolyt tanév I. felében helyettesi minőségben való ellátásáért pedig 1200 kor. helyettesítési díjban részesült;⁶

MORAVCSIK ERNŐ EMILNEK a mult tanévben az elmekórtani tanszék helyettesítésére és a tanszékkal kapcsolatos intézet vezetésére nyert megbízatása a folyó tanév első felére is kiterjesztetvén, részére 1200 kor. helyettesítési díj engedélyeztetett;⁷

¹ 64.788/1901. X. 1. vkm. sz.

² 65.998 és 65.999/1901. X. 4. és 5212/1902. I. 24. vkm. sz.

³ 473/1902. I. 23. és 36.417/1902. VI. 19. vkm. sz.

⁴ 4499/1902. I. 24. vkm. sz.

⁵ 476/1902. I. 28. vkm.

⁶ 13.565/1902. III. 4. vkm. sz.

⁷ 93.340/1901—902. I. 24. vkm. sz.

ISZLAY JÓZSEF ny. rk. tanár részére az 1901/902. tanév mindkét felében a fogászati propedeutikából tartott előadásaiért 2000 kor. tiszteletdíj utalványoztatott.¹ Ez ügygyel kapcsolatban a vall. és közokt. minister úr elvi kijelentést tett az iránt, hogy ISZLAY tanár a fogászati propedeutika előadásával és tanításával évi 2000 kor. tiszteletdíj mellett lévén megbizva, részére ezen összeg nem utalványozható magántanári jutalomképen;²

BŐKE GYULA, mint cz. ny. rk. tanár a fülgyógyászat tanításával lévén megbizva, részére az 1901/902. tanév első felére szólólag 1500 kor., a második felére szólólag pedig (ny. rk. tanárrá történt kinevezéséig) 1200 kor. tiszteletdíj folyósíttatott;³

az iskolaorvosok és egészségtantanárok számára tartott tanfolyamon való közreműködésért az orvostudományi kar tagjai közül LIEBERMANN LEÓ akkori cz. ny. rk. tanár a tanfolyamnak helyettesi minőségben való vezetéséért 1000 kor., GENERSICH VILMOS tanársegéd 300 kor., BEXHEFT ÁRMİN díjas gyakornok 200 kor., CSAPODY ISTVÁN ny. rk. tanár 200 kor., továbbá ÁRKÖVY JÓZSEF cz. rk. tanár, NÉKÁM LAJOS magántanár, SCHÄFFER KÁROLY cz. rk. és GERLÓCZY ZSIGMOND magántanár, mint előadók részére egyenkint 100—100 korona tiszteletdíj folyósíttatott.⁴

V. Tanároknak adott megbízatások.

A „Szabad Egyetem“ ügyében az egyetemi tanács érdemleges határozatot hozván,⁵ a nagym. vallás- és

¹ 15.341/1902. II. 28. és 38.909/1902. VI. 5. vkm. sz.

² 22.261/1902. IV. 4. vkm. sz.

³ 70.211/1901. X. 28. és 42.558/1902. VII. 3. vkm. sz.

⁴ 474/1902. I. 22. vkm. sz.

⁵ 1271/1901—2. r. sz.

közüoktatásügyi miniszter úr az eléje terjesztett nyomós okok alapján akként rendelkezett, hogy a „Szabad Egyetem“ elnevezés alatt szervezett intézmény működését „Népszerű Főiskolai Tanfolyam“ elnevezés alatt folytassa.¹

Ily körülmények közt az egyetemi tanács az alapszabályok 4. §-a alapján a központi bizottságba FÖLDES BÉLA, HEGEDÜS ISTVÁN, LÓCZY LAJOS ny. r. és GROSZ EMIL ny. rk. tanárt küldötte ki.²

FÖLDES BÉLA ny. r. tanár a népszerű főiskolai tanfolyam központi bizottságának elnökévé neveztetett ki.³

Az egyetemi klinikai bizottság elnökévé SCHULEK VILMOS cz. min. tanácsost, ny. r. tanárt választván meg, eme határozatát a vallás- és közokt. miniszter úr jóváhagyólag tudomásul vette és a nevezett tanárt e minőségében megerősítette.⁴

BÓKAY ÁRPÁD ny. r. tanár a budapesti egyetem képviselőtében az 1902. év december havában Kairóban tartandó első egyiptomi kongresszusra kiküldetett s részére 1500 korona utazási átalány engedélyeztetett.⁵

DOLLINGER GYULA ny. r. tanár a husvéti szünetek alatt külföldi tanulmányutat tévén, a közös külügyminiszter úr utasította a párisi osztrák-magyar nagykövetséget, hogy nevezett tanárt legjobb tehetsége szerint támogassa.⁶

LENGYEL BÉLA ny. r. tanár az 1902. évre is az egyetemi természetrajzi épület igazgatójául választatott meg.⁷

¹ 89.779/1901. XII. 16. vkm. sz.

² 2174/1901—2. r. sz.

³ 94.194/1901—2. I. 13. vkm. sz.

⁴ 76.377/1901. XI. 10. vkm. sz.

⁵ 39.860/1902. VII. 7. vkm. sz.

⁶ 14.177/1902. II. 26. vkm. sz.

⁷ 5214/1902. I. 24. vkm. sz.

LÁNCZY GYULA ny. r. tanárt a ministertanács megbízta, hogy a magyar kormányt az olasz király védnöksége alatt álló nemzetközi történelmi kongresszuson képviselje. A vallás- és közokt. minister úr az utazási költségekre 800 kor. átalányt engedélyezett.¹

ALEXANDER BERNÁT ny. rk. tanár a középiskolai orvosi és egészségügyi tanári tanfolyamon való közreműködéssel biztatván meg, ezért 480 korona tiszteletdíjban részesült.²

KÖVESLIGETHY RADÓ ny. rk. tanár, a csillagászat-tan megbízott előadója, csillagászati előadásaiért ezúttal is 2000 korona tiszteletdíjban részesült.³

CSAPODY ISTVÁN orvoskari cz. rk. tanár részére a bölcsészettudományi karon az iskolai és magán-egészségtanból tartott előadásaiért az 1901/2. tanév második felére szólólag 600 korona tiszteletdíj engedélyeztetett.⁴

GYÖRY TIBOR magántanár a német természet- és orvostudomány-történelmi társulat folyó évi szept. hóban tartandó kongresszusán leendő részvételre 500 korona utiségelet nyert.⁵

VI. Magántanári képesítések.

A tanítási és tanulási szabadság rendszere mellett kiválóan fontos az egyetemen a magántanári intézmény. Ennek gyarapodását mutatják a következők:

TÓTH ISTVÁN magántanári habilitációjának az

¹ 4753/1902. I. 29. vkm. sz.

² 474/1902. I. 22.

³ 72.943/1901. X. 18. és 9964/1902. II. 12. vkm. sz.

⁴ 42.988/1902. VII. 3. vkm. sz.

⁵ 35.349/1902. V. 27. vkm. sz.

elméleti szülészetre történt kiterjesztése ügyében jóváhagyó tudomásvétel végett fölterjesztés intéztetett.¹

DONÁTH GYULA az „Elektrotherapia, különös tekintettel az idegbántalmakra“ című tanból képesített magántanár tanítási jogosítványa az „ideg kór- és gyógytan“ egész körére terjesztetett.²

Magántanárokkul képesítettettek:

a) *A jog- és államtudományi karon:*

KÉSMÁRKY ISTVÁN pécsi püspöki joglyceumi helyettes tanár az egyházjogból;³

ILLÉS JÓZSEF a magyar jogtörténetből.⁴

b) *Az orvostudományi karon:*

GYÖRY TIBOR gyakorló orvos az „orvosi tudomány történelméből“;⁵

KROMPECHER ÖDÖN a II. sz. kórboneztani tanszék adjunctusa a „kórszövettan és bakteriologia“ című tanból;⁶

c) *A bölcsészettudományi karon:*

KRCSMÁRIK JÁNOS orsz. képviselő az izlam vallás intézményeinek „seriat“ törvények cz. részéből művelődéstörténelmi szempontból.⁷

MELCZER GUSZTÁV középiskolai tanár a kristálytanból.⁸

SCHÖNHERR GYULA magyar nemzeti muzeumi titkár a XIV—XVI. századi magyar történelemből;⁹

¹ 4329/1901—2. r. sz.

² 19.576/1902. III. 28. vkm. sz.

³ 83.973/1901. XI. 30. vkm. sz.

⁴ 47.087/1902. VII. 12. vkm. sz.

⁵ 19.575/1902. III. 20. vkm. sz.

⁶ 36.623/1902. VI. 3. vkm. sz.

⁷ 59.342/1901. XI. 8. vkm. sz.

⁸ 36.040/1902. VI. 25. vkm. sz.

⁹ 20.832 1902. VI. 25. vkm. sz.

DÉZSI LAJOS egyetemi könyvtáristzt a régibb magyar irodalomtörténetből.¹

HORNYÁNSZKY GYULA állami főgymnasiumi tanár a görög történettudományból.²

VII. Magántanári jutalmak.

Érdemes egyetemi magántanárok jutalmazására az 1902. évi költségvetésben fölvetett átalányból a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi minister úr leirata szerint a budapesti egyetem érdemes magántanárai között 21.000 korona került felosztás alá. A jutalmak az egyes karok közt egyenlő összegben voltak felosztandók.³

DOBRÁNSZKY PÉTER magántanárnak 1.800, HOFFMANN JÓZSEF magántanárnak 1.200, BALOGH ARTHUR magántanárnak 700, FERDINANDY GÉZA, POLNER ÖDÖN, MELICHAR KÁLMÁN, REINER JÁNOS, EXNER KORNÉL és PAP JÓZSEF magántanároknak fejenként 500, JÁSZI VIKTOR magántanárnak 300; továbbá CSAPODY ISTVÁN és TERRAY PÁL magántanároknak egyenkint 1.152, VÁMOSSY ZOLTÁN, TELLYESNICZKY KÁLMÁN és LIGETI ÁRMIN magántanároknak egyenkint 886, SCHAFER KÁROLY magántanárnak 620, NÉKÁM LAJOS magántanárnak 532, MAHLER EDE magántanárnak 340, KATONA LAJOS, BORBÁCS VINCZE, SIMONKAI LAJOS, BUGARSZKY ISTVÁN, FILARSZKY NÁNDOR, LÖRENTHEY IMRE, ACSAY ANTAL, VÁRI REZSŐ, NÉMETHY GÉZA, BODNÁR ZSIGMOND, BÁNÓCZI JÓZSEF, MANGOLD LAJOS, BOKOR JÓZSEF, BUDAY JÓZSEF, ZOLNAI GYULA, HORVÁTH CYRILL, ANGYAL DÁVID, SUTÁK JÓZSEF, MIKA SÁNDOR és KUNOS IGNÁCZ magántanároknak fejenként 333 korona.

¹ 51.248/1902. VII. 24. vkm. sz.

² 51.247/1902. VII. 26. vkm. sz.

³ 42.797/1902. VII. 5. vkm. sz.

VIII. Kitüntetések és elismerések.

Az egyetemet nagy kitüntetés éri, valahányszor tanárai sorából Ő Felsége ministert nevez ki. Az egyetemnek három tanára találkozott a kabinetben, midőn LÁNG LAJOS ny. r. tanárt 1902. évi május hó 5-ről kelt legfelsőbb elhatározásával kereskedelemügyi m. kir. ministerévé nevezte ki Ő cs. és ap. kir. Felsége.¹ Ez alkalommal az egyetemi tanács megleghangú üdvözlő iratot intézett ő Excellenciájához,² a ki ezért köszönetét nyilvánította a tanácsnak.³

Ő cs. és ap. kir. Felsége a vallás- és közokt. minister úr előterjesztésére 1901. évi nov. 26-án kelt legfelsőbb elhatározásával VÉCSEY TAMÁS 1901/2. évi rektornak, SÁGHY GYULA, KÉZMÁRSZKY TIVADAR, KÉTLY KÁROLY és THEWREWK EMIL ny. r. tanároknak⁴ és utóbb FÖLDES BÉLA⁵ és TAUFFER VILMOS ny. r. tanároknak a m. kir. udvari tanácsosi címet díjmentesen adományozta. A nagy szüenidőben Ő Felsége THAN KÁROLYT a Ferencz József-rend nagykeresztjével tün-tette ki.

A királyi kitüntetések igen becses formája, a *rendkívüli tanári cím adományozása*. Ő cs. és ap. kir. Felsége az **egyetemi rendkívüli tanári címet** a következő magántanároknak méltóztatott legkegyelmesebben adományozni: HERCZEL MANÓNAK, a has- és ivarszervek sebészetéről szóló tan magántanárának⁶

¹ 34.008/1902. V. 20. vkm. sz.

² 4.770/1901—902. r. sz.

³ 4851/1901—902. r. sz.

⁴ 4270/1901. XII. 6. vkm. sz.

⁵ 863/1902. III. 3. vkm. sz.

⁶ 76.142/1901. XI. 10. vkm. sz.

és HAVAS ADOLFNAK, a bőrgyógyászat és bujakórtan magántanárának.¹

Ő cs. és ap. kir. Felségének különös kegyét mutatja az, hogy FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ, HAMPEL JÓZSEF és SZINNYEI JÓZSEF ny. r. tanárok ötödéves tanári korpótlékuk esedékességére nézve kivételes kedvezményben részesültek.²

Az egyetemi kormányzás gondjai közt kitüntetőleg és jótékonyan hatott a nm. vallás- és közokt. minister úrnak 1902. évi február 14-én kelt kegyes levele: „Méltóságos Rector Úr! Midőn az egyetemi ifjusági pártmozgalmak és az ezekkel kapcsolatosan előfordult tüntetések ügyében az ifjusághoz ismételten is intézett figyelmeztető hirdetményeit, azokat tudomásul vevén, idezártan köszönettel visszaküldöm, újból felhívom Méltóságodat, hogy ismert tapintatával továbbra is odahatni méltóztassék, hogy az egyetemi ifjuság a napi politika jelszavainak és minden külső behatásoknak befolyása alól mentesítettven, tisztán és kizárólag az egyetemi oktatás által elészabott magasztos föladatainak éljen s a Méltóságod bölcs vezetése alatt álló tudományegyetemen a tudományos oktatás nélkülözhetlen előfeltételét képező csend és rend meg ne zavartassék. Fogadja Méltóságod igaz tiszteletem kifejezését. Wlassics s. k.“³

Megemlítést érdemel az is, hogy a honvéd-orvosok részére 1883-ban rendszeresített „Isméltő-tanfolyam“ beszüntetése alkalmával a m. kir. honvédelmi minister úr RÉCZEY IMRE ny. r. tanár, a tanfolyam volt tanára számára elismerő és fölmentő okmányt szolgáltatott ki.⁴

¹ 1778/1902. I. 14. vkm. sz.

² 11.108/1902. II. 27. vkm. sz.

³ 3102/1901—02. r. sz.

⁴ 85.069/1901. XII. 4. vkm. sz.

Egyéni kitüntetésnek tekinthető az is, hogy DOKTOR SÁNDOR az I. sz. szülészeti és nőgyógyászati tanszék mellett alkalmazott első tanársegéd a Pécssett felállított m. kir. bába-képezde igazgató-tanárává neveztetett ki.¹

Az egyetemi tanács elismerő köszönetét nyilvánította BÓKAY ÁRPÁD orvoskari dékánnak;² és FRÖHLICH IZIDOR bölcsészeti prodekanak a számadások vizsgálásáért;³

BALOGH JENŐ ny. r. tanárnak a fegyelmi ügyekben kifejtett tevékenységeért;⁴

EXNER KORNÉL magántanárnak, WALLON DEZSŐ előadó úrnak⁵ és PAP JÓZSEF magántanárnak⁶ az ifjusági egyesületek számadási ügyei rendezése tárgyában kifejtett sikeres eljárásért.

A magyar kereszténység kilenczszázados évfordulójának emlékére a jog- és államtudományi kar még az 1900/01. tanévben tett előterjesztésére Ő cs. és apost. kir. Felségének legkegyelmesebb engedélyével DARUVÁRY ALAJOST, a kuria nyug. másodelnökét és PRINSZ ADOLFOT, a brüsseli tud.-egyetem ny. r. tanárát az összes jogtudományok, HORÁNSZKY NÁNDOR országos képviselő és később kereskedelemügyi m. kir. minis-tert az összes államtudományok és KRAUSZ XAV. FERENCZ freiburgi tud.-egyetemi ny. r. tanárt a kanon-jog *tiszteleti doktorává* avatta, illetve a doktori díszoklevelet kiszolgáltatta az egyetemi tanács.⁷ Az

¹ 78.228/1901. XI. 10. vkm. sz.

² 1137/1901—02. r. sz.

³ 1137/1901—02. r. sz.

⁴ 1838/1901—02. r. sz.

⁵ 1836/1901—02. r. sz.

⁶ 610/1901—02. r. sz. 4284. és 2417/1901—02. r. sz.

⁷ 70.376/1901. X. 1. vkm. és 611/1901—02. r. sz.

oklevelek költségeihez a vallás- és közokt. minister úr 800 koronával járult.¹ Mély megilletődéssel kellett tapasztalnunk, hogy a kitüntetettek ketteje vajmi kevés ideig lehetett a díszoklevél birtokosa.

Tiszteletbeli doktorává avatta a tud.-egyetem BARTAL ANTAL kir. tanácsos, nyug. főgymn. igazgatót, a középiskolai tanárvizsgáló-bizottság tudományos érdemekben gazdag tagját is.²

Jubiláris oklevéllel tüntette ki egyetemünk FALK MIKSA orsz. képviselőt, a szent István-rend keresztesét, a Magyar Tudományos Akadémia tagját és NEUHOFFER JÁNOS ügyvédet.³ Jövőre nézve az eljárás egyöntetűsége céljából ez alkalommal elhatározta a tanács, hogy jubiláris díszoklevelek kiállítása iránt az illetékes tudománykarnak indokolt javaslatára a rector magnificus rendszerint elnöki hatáskörben intézkedjék.⁴

Kedves kötelességet teljesített az egyetemi tanács akkor is, midőn VÁMBÉRY ÁRMIN ny. rendes tanárt, a világszerte ismert tudóst 70-ik születése napja alkalmával melegen üdvözölte.⁵

Fényes ünnepélyeink közé kell sorolnunk ZEMPLÉN Győző bölcsészettudományi és ifj. CHORIN FERENCZ jogtudományi doktorjelölteknek *Ő cs. és apost. királyi Felsége legmagasabb pártfogásával* 1902. évi jan. 28-án az egyetem aulájában történt felavatását, melynek fényét *Ő cs. és apost. kir. Felsége* képviselője, ZSILINSZKY MIHÁLY államtitkár úr lendületes beszéddel emelte.⁶

¹ 74.066/1901. XII. 18. vkm. sz.

² 31.604/1902. V. 4. vkm. és 4336/1901—02. r. sz.

³ 381. és 98/1901—02. r. sz.

⁴ 381/1901—02. r. sz.

⁵ 3939/1901—02. r. sz.

⁶ 1691. és 2290/1901—02. r. sz.

IX. Egyetemi ünnepélyek.

A szokásos ünnepélyeket, a beiktatási, illetve tanév-megnyitó, sub auspiciis felavatás, májusi újjáalakítási és a tanévzáró-ünnepélyt az 1901/2. tanévben is megtartotta a tudományegyetem. Templomában gyülekezett a *Veni Sancte* és a *Te Deum* ünnepére, szokott díszben.

Fényes örömnépélye volt egyetemünknek THAN KÁROLY főrendiházi tag, egyetemünk érdemekben gazdag működő tanárának és seniorának, a chemiai tudományok európai hírű kiváló képviselőjének 40-éves egyetemi ny. r. tanári jubileumakor. THAN KÁROLY érdemeit az ötödik tanári decennium küszöbén az egyetemi tanács nemcsak mélyen átérzett örömmel konstataálta, hanem külső tényekben is kifejezésre akarta juttatni, hogy az Alma Maternek nagy családi örömnepje van, melyre szívesen látja csarnokában mindazokat, a kik az Alma Materrel szellemi rokonságban vannak. E czélból 1902 jun. 15-én délelőtt 11 órakor egyetemünk aulájában ünnepélyes egyetemi közgyűlést hívott egybe, melynek fényét a vallás- és közoktatási miniszter úr személyes megjelenésével és előkelő díszes közönség emelte. Az ünnepeltet elsőben a rektor magnificus üdvözölte, átadván neki a díszes üdvözlő iratot kiemelvén, hogy THAN KÁROLY szelleme indította meg a magyar vegyészeti buvárkodást, nagybecsű művei teremtték meg a magyar chemiai irodalmat, szervező talentuma emelt egy oly modern chemiai intézetet, mely a művelt külföldnek is mintául szolgált és a mely hajlékban az első magyar chemiai iskolával ajándékozta meg nemzetét. Szavait ekként végezte: „Fogadd tőlünk szívesen ez üdvözlő iratot, gazdag érdemeidnek e szerény

apotheosisát. Elhoztuk neked az egyetem czímerének két ékességét is, melyet dicső emlékű MÁRIA TERÉZIA királynő adományozott az Alma Maternek: „et exornat hinc laurus, ac inde oliva utrimque virens.“ A babérfa nemzeti szellemtől áthatott kiváló tudományos tevékenységed tesz méltóvá; az olajágat tanártársaid, barátaid és tisztelőid szeretete nyújtja.

Annak az öröme pedig, hogy az isteni gondviselés kegyelméből a négy decennium után is mint tudós és mint tanár vezérként állsz előttünk: megajjtjuk előtted az egyetem történeti multú zászlaját.

Isten éltesse, Isten tartson közöttünk soká, igen soká!”

A nagy számmal érkezett hazai és külföldi üdvözlő iratok és táviratok bemutatása után a kolozsvári egyetem nevében dr. FABINYI RUDOLF, a műegyetem nevében ILOSVAY LAJOS, a Magyar Tudományos Akadémia nevében SZILY KÁLMÁN, a Természettudományi Társulat nevében WARTHA VINCZE, az országos tanáregyesület nevében BEÖTHY ZSOLT, a budapesti kir. orvosegyesület nevében TAUFFER VILMOS, a magyar-óvári gazdasági akadémia nevében KOSSUTÁNY TAMÁS, a régi tanítványok nevében NURICSÁN JÓZSEF, a bölcsészethallgatók és jelenlegi tanítványok nevében BUCHBÖCK GUSZTÁV, az orvoskari assistensek és adjunctusok nevében VÁMOSSY ZOLTÁN, a mostani tanítványok nevében pedig a bölcsészethallgatók, orvostanhallgatók és gyógyszerészhallgatók segítőegyesülete részéről DONGÓ ORBÁN bölcsészethallgató üdvözlötték THAN KÁROLYT; majd BÓKAY ÁRPÁD orvostudománykari és MEDVECZKY FRIGYES bölcsészettudománykari dékánok intéztek THAN KÁROLY-hoz üdvözlő beszédet.

THAN KÁROLY mélyen meghatva nagyszabású tartalmas beszéddel köszönte meg a ritka ovációit. „Fogadják ismételten — így fejezte be beszédét — e reám nézve mindenkor kedves ünnepért, azon kegyességükért, melylyel engem elhalmaztak, és megjelenésükkel kitüntettek, mély tiszteletemből fakadó hálás köszönetemet. Mennyire érdemeltem meg e nagy kitüntetést nem tudom, de azt tudom, hogy miként a múltban, úgy ezentúl is arra fogok törekedni, hogy a mennyire erőm még engedi, hazámnak és a tudománynak szolgálatokat tegyek s ekként önök nagyrabecsült jóindulatú hajlamára és őszinte barátságára méltó maradhassak. Ha ezzel továbbra is megajándékoznak, az lesz jutalmazásomnak legértékesebb része. Úgy legyen.“

A rektor magnificus zárószavaival ért véget a lélekemelő ünnepély.¹

Részt vett az egyetemi tanács Ő Felsége névnapján 1901 október 4-én és születése napján 1902 augusztus 18-án tartott istentiszteleteken és mindazon repraesentationalis ünnepségeken, melyek az Egyetem részére előírvák. Így nevezetesen: az 1848. évi törvények megalkotásának emlékére nemzeti ünneppé nyilvánított április 11-én tartott istentiszteleten,² az 1902 május 29-én Úrnapján tartott nagymisén és körmeneten,³ valamint az 1902 augusztus 20-án Szent István napján tartott ünnepen.⁴

Tudományegyetemünk dicső emlékezetű MÁRIA TERÉZIA királynő halálának évfordulóján az egye-

¹ 4429/1900—2. r. sz.

² 3753/1901—2. r. sz.

³ 4430/1901—2. r. sz.

⁴ 5299/1901—2. r. sz.

temi templomban ezúttal is gyász istentisztelet tartatott.¹

Feledhetetlen nemzeti őrangyalunk, dicsőült ERZSÉBET királyné emlékezetét pedig az egyetemi tanács ezúttal is azzal ülte meg, hogy 1901 szeptember 10-én, a budavári Mátyás-templomban tartott gyász istentiszteleten részt vett,² és 1901 november 19-én az egyetemi templomban alapítványi gyászmiséjét celebráltatta.³

Részt vett a rektor magnificus a HORVÁTH BOLDIZSÁR emlékére Szombathelyen felállított szobor leleplezési ünnepélyén 1901 október 12-én.⁴

Üdvözlő iratot küldött az egyetemi tanács:

a *new-haveni egyetem Yale collegiuma* fennállásának 200-éves évfordulója alkalmából;⁵

a *párizsi tudományos akadémia elnökének, Mr. Berthelot* tudományos működésének 50-éves jubileuma alkalmából;⁶

a *manchesteri Victoria-egyetem Owen-collegiumának* 50-éves fennállása jubileuma alkalmából.⁷

Meghívta egyetemünket számos hazai hatóságon kívül:

a *statisztikai nemzetközi intézet* 1901 szeptember 29-től október 6-ig Budapesten tartott nyolczadik ülésére,⁸ — az egyetem képviselőiül az egyetem rektora VÉCSEY TAMÁS, továbbá DEMKÓ GYÖRGY és

¹ 1204/1901—2. r. sz.

² 21/1901—2. r. sz.

³ 1203/1901—2. r. sz.

⁴ 910/1901—2. r. sz.

⁵ 4517/1901—2. r. sz.

⁶ 1634/1901—2. r. sz.

⁷ 2014/1901—2. r. sz.

⁸ 99/1901—2. r. s.

KLINGER ISTVÁN, FÖLDES BÉLA és CONCHA GYÖZŐ ny. r. tanárok küldettek ki;

a *nemzetközi történelmi kongresszus elnöksége* a Rómában 1902 április havában tartatni tervezett, de utóbb elhalasztott kongresszusára;¹

a *christianiai egyetem* néhai ÁBEL MIKLÓS HENRIK emlékére 1902 szeptember 5—7-én tartandó ünnepségekre;²

az *első egyiptomi orvosi kongresszus intézősége* az 1902 deczember 19—23-ig Kairóban tartandó ülésére,³ — a kongresszus díszelnökségében budapesti helyi bizottság gyanánt KORÁNYI FRIGYES ny. r. tanár, főrendiházi tag és FEUER NATHÁNIEL cz. rk. tanár foglalnak helyet, a kongresszuson pedig az egyetemet BÓKAY ÁRPÁD orvoskari dékán képviseli;

az *oxfordi egyetem könyvtára* újjáalakításának háromezázados évfordulója alkalmából;⁴

a *sidney egyetem fennállásának* 50-éves évfordulója alkalmából;⁵

az *orientalisták kongresszusának intézősége* az 1902 szeptember hó 4—10. napjain Hamburgban tartandó kongresszusra, — az egyetem képviselőjével VÁMBÉRY ÁRMİN és GOLDZIHNER IGNÁCZ ny. r. tanárok bizattak meg;⁶

az *americanistikai kongresszus elnöksége* a New-Yorkban 1902 október 20—25-én tartandó congresszusra;⁷

a *művészettörténeti kongresszus intézősége* a Innsbruckban 1902. évi szeptember hó 9—12-én tartandó

¹ 2648. és 4320/1901—2. r. sz.

² 4050/1901—2. r. sz.

³ 3708/1901—2. r. sz.

⁴ 3588/1901—2. r. sz.

⁵ 3699/1901—2. r. sz.

⁶ 4347/1901—2. r. sz.

⁷ 2718/1901—2. r. sz.

kongresszusra, — az egyetem képviselétével PASTEINER GYULA tanár bizatott meg.¹

A *hazai meghívók* közül megemlítem a *kolozsvári egyetem*, a *József-műegyetem* és a *m. kir. állatorvosi főiskola meghívóját* tanévmegnyitó ünnepélyre;

az *Akadémia* és a *Kisfaludy-Társaság meghívóját* az ünnepélyes közgyűlésre;

a *József-műegyetem meghívóját* az első műszaki doktorrá avató, 1902 január 16-án tartott ünnepélyre.

Mindezeket a rektor képviselte az egyetemet.

X. Szabadságolások.

Az egész tanévre fel volt mentve az előadások tartásától SÁGHY GYULA ny. r. tanár.

Hosszabb rövidebb *szabadságidőt* élvezett TIMON ÁKOS ny. r. tanár, FÖLDES BÉLA ny. r. tanár, CONCHA GYÖZŐ jogkari dékán 1902. évi július hó 10-től aug. végéig;² CSARADA JÁNOS ny. rk. tanár folyó évi márczius 15-től április 13-ig;³ BÓKAY ÁRPÁD orvoskari dékán;⁴ KLUG NÁNDOR orvoskari prodékán;⁵ PLÓSZ PÁL ny. r. tanár részére hat heti szabadságidő kéretett, ez azonban csak a jeles tanár halálával szűnt meg;⁶ DOLLINGER GYULA ny. r. tanár szabadságidőt kért külföldi tanulmányút céljából;⁷ MEDVECZKY FRIGYES bölcsészeti dékán egészsége helyreállítása végett.⁸

¹ 3500/1901—2. r. sz.

² 46.142/1902. VII. 7. vkm. sz.

³ 19.443/1902. III. 19. vkm. sz.

⁴ 20.442/1902. III. 20. vkm. sz.

⁵ 39.946/1902. VI. 13. vkm. sz.

⁶ 19.445/1902. III. 24. vkm. sz.

⁷ 7.491/1902. II. 13. vkm. sz.

⁸ 21.788/1902. III. 26. vkm. sz. és 47.231/1902. VII. 11. vkm. sz.

MÁSODIK FEJEZET.

HALLGATÓSÁG.

MÁSBODIK EREJNEZET.

HALLGATÓSAG.

I. Létszám.

Az egyetemi *hallgatóság* 1901/902. tanévi általános viszonyaira nézve a következő táblázatok adnak áttekinthető felvilágosítást:

Felsőfokú tanterv szerinti hallgatók			
Évfolyam	1901/02. tanév	1902/03. tanév	1903/04. tanév
I. évfolyam	46	46	46
II. évfolyam	31	31	31
III. évfolyam	29	29	29
IV. évfolyam	18	18	18
Felsőfokú tanterv szerinti hallgatók			
Évfolyam	1901/02. tanév	1902/03. tanév	1903/04. tanév
I. évfolyam	50	50	50
II. évfolyam	30	30	30
III. évfolyam	20	20	20
IV. évfolyam	10	10	10
Felsőfokú tanterv szerinti hallgatók			
Évfolyam	1901/02. tanév	1902/03. tanév	1903/04. tanév
I. évfolyam	100	100	100
II. évfolyam	50	50	50
III. évfolyam	30	30	30
IV. évfolyam	10	10	10

a) A hallgatók száma.

Melyik félévben	Hallgató volt		Össze- sen	
	rendes	rend- kívüli		
A hittudományi karban :				
Az I. félévben	84	7	91	
A II. félévben	83	7	90	
A jog- és államtudományi karban :				
Az I. félévben	3.571	283	3.854	
A II. félévben	3.140	247	3.387	
Az orvostudományi karban :				
Orvostanhallgató	az I. félévben	639	24	663
	a II. félévben	622	12	634
Gyógyszerészettan- hallgató	az I. félévben	.	68	68
	a II. félévben	.	67	67
A bölcsészettudományi karban :				
Bölcsészettanhallgató	az I. félévben	1.045	146	1.191
	a II. félévben	1.008	104	1.112
Gyógyszerészettan- hallgató	az I. félévben	.	73	73
	a II. félévben	.	69	69
Összesen:				
Az I. félévben	5.339	601	5.940	
A II. félévben	4.853	506	5.359	

b) A hallgatók kimutatása vallás szerint.

Melyik félévben	Róm. kath.	Gör. kath.	Gör. kel.	Evang. ref.	Ágost. hitv. ev.	Unitárius	Izraelita	Felekezetenélküli	Összesen	
A hittudományi karban:										
Az I. félévben .	68	23	91	
A II. félévben .	66	24	90	
A jog- és államtudományi karban:										
Az I. félévben .	1.758	65	115	432	236	7	1.239	2	3.854	
A II. félévben .	1.592	53	86	347	190	5	1.112	2	3.387	
Az orvostudományi karban:										
Orvostan- hallgató	I.	203	12	29	44	71	.	304	.	663
	II.	199	12	24	39	62	.	298	.	634
Gyógysz- tanhallgató	I.	27	3	1	8	7	.	22	.	68
	II.	27	3	1	8	7	.	21	.	67
A bölcsészettudományi karban:										
Bölcsészet- tanhallgató	I.	573	27	38	119	113	2	318	1	1.191
	II.	537	28	36	112	109	2	287	1	1.112
Gyógysz- tanhallgató	I.	33	2	1	11	8	.	18	.	73
	II.	31	1	1	10	8	.	18	.	69
Összesen:										
Az I. félévben .	2.662	132	184	614	435	9	1.901	3	5.940	
A II. félévben .	2.452	121	148	516	376	7	1.736	3	5.359	

c) A hallgatók kimutatása anyanyelv szerint.

Melyik félévben	Magyar	Német	Román	Tót	Szerb	Horvát	Ruthén	Szlovén	Lengyel	Olasz	Összesen
A hittudományi karban:											
Az I. félévben . .	37	13	15	12	.	8	4	1	1	.	91
A II. félévben . .	37	14	15	10	.	8	4	1	1	.	90
A jog- és államtudományi karban:											
Az I. félévben . .	3.533	144	71	32	49	20	2	.	.	3	3.854
A II. félévben . .	3.119	117	63	29	37	17	2	.	.	3	3.387
Az orvostudományi karban:											
Orvostan- hallgató	I.	548	61	16	9	21	3	1	2	.	663
	II.	534	54	13	7	18	3	1	2	.	634
Gyógysz.-tan- hallgató	I.	55	6	1	4	1	.	.	.	1	68
	II.	55	5	1	4	1	.	.	.	1	67
A bölcsészettudományi karban:											
Bölcsészettan- hallgató	I.	1.003	119	30	15	14	1	2	.	7	1.191
	II.	944	105	28	13	14	1	2	.	5	1.112
Gyógysz.-tan- hallgató	I.	57	8	2	3	2	.	.	.	1	73
	II.	54	7	2	3	2	.	.	.	1	69
Összesen:											
Az I. félévben . .	5.233	351	135	75	87	32	9	3	1	14	5.940
A II. félévben . .	4.743	302	122	66	72	29	9	3	1	12	5.359

a) A hallgatók kimutatása honosság szerint.

Melyik félévben	Helybeli	Magyarországi	Fiumei	Horvát-szlavon-országi	Ausztriai	Külföldi	Összesen	
A hittudományi karban:								
Az I. félévben	4	79	.	5	3	.	91	
A II. félévben	5	77	.	6	2	.	90	
A jog- és államtudományi karban:								
Az I. félévben	432	3.399	2	6	13	2	3.854	
A II. félévben	393	2.973	2	6	11	2	3.387	
Az orvostudományi karban:								
Orvostanhallgató	I.	109	534	2	6	7	5	663
	II.	98	521	2	4	5	4	634
Gyógyszerészettan-hallgató	I.	4	62	1	.	1	.	68
	II.	4	61	1	.	1	.	67
A bölcsészettudományi karban:								
Bölcsészettanhallgató	I.	111	1.076	2	.	2	.	1.191
	II.	105	1.003	2	.	2	.	1.112
Gyógyszerészettan-hallgató	I.	6	63	.	1	2	1	73
	II.	5	60	.	1	2	1	69
Összesen:								
Az I. félévben	666	5.213	7	18	28	8	5.940	
A II. félévben	610	4.695	7	17	23	7	5.359	

f) Távozás. Pályavégzés.

Távozási és végbizonyítvány kiadatott és pedig:

Végbizonyítvány:

hittanhallgatónak . . .	I. —	II. 12
joghallgatónak . . .	I. 200	II. 368
orvostanhallgatónak . .	I. 23	II. 101
bölcsészethallgatónak . .	I. 16	II. 68
összesen .	I. 239	II. 549
	788.	

Távozási bizonyítvány:

hittanhallgatónak . . .	I. —	II. —
joghallgatónak . . .	I. 189	II. 222
orvostanhallgatónak . .	I. 6	II. 8
bölcsészethallgatónak . .	I. 13	II. 9
összesen .	I. 208	II. 239
	447.	

Szigorlatok a jog- és államtudományi karban.

Jogtudományi		Államtudományi		Államtud. doktorság jogtudományi		jogdoktorság tudományi		Régi rend- szer szerinti		Kanon- doktori		Oklevél kiadatott
I- ^o szigor- lat	II- ^{ik} szigor- lat	III- ^{ik} szigor- lat	pót- szigor- lat	I- ^o szigor- lat	II- ^{ik} szigor- lat	pót- szigor- lat	I- ^o szigor- lat	II- ^{ik} szigor- lat	pót- szigor- lat	I- ^o szigor- lat	II- ^{ik} szigor- lat	
tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	jogdoktori
254	89 310	90 249	98 375 314 108	54 132	47 76 69 25 14 25 15	.	1	.	.	9 5 1	11.565 220 93 1 1 315	államtud. doktori
												kanon-doktori
												sub auspiciis Regis
												összesen

Alap- és államvizsgálatok a jog- és államtudományi karban.

I. Alap- vizsgálat		Pót I-ső alapvizsgálat		II. Alap- vizsgálat		Pót II. alap- vizsgálat		Államtud. államvizsg.		Államtud. pót-államv.		Jogtud. államvizsg.		Jogtud. pót- államvizsg.		Összesen alap- és államvizsgálat és pótvizsgálat	
tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott	tartatott	elfogadtatott
1.049	472	403	280	1.032	387	423	322	87	54	24	23	58	19	16	15	3.092	1.572

Vizsgálatok az orvostudományi karban.

Állattanból				Ásványtanból				Növénytanból				Összesen			
vizsgálat		pótvizsgálat		vizsgálat		pótvizsgálat		vizsgálat		pótvizsgálat		vizsgálat		pótvizsgálat	
tartatott		elfogadtatott		tartatott		elfogadtatott		tartatott		elfogadtatott		tartatott		elfogadtatott	
40	40	1	1	21	20	.	.	35	33	1	1	96	93	2	2

Szigoriatok az orvostudományi karban.

[illegible]

Vizsgálatok és szigorlatok a bölcsészettudományi karban.

Bölcsészettudományi		Régi rendszer szerint I-50 egy ögy szerzési		A természetből gyógy szerzési		A nyelvbenből gyógy szerzési		A vegytanból gyógy szerzési		Összesen	
szigorlat	tartatott	szigorlat	tartatott	elő- vizsgálat	pótelő- vizsgálat	elő- vizsgálat	pótelő- vizsgálat	elő- vizsgálat	pótelő- vizsgálat	gyógy szer- zési elővizsg- és pótvizsg.	
	elfogadtatott		elfogadtatott								
50	48	.	.	82	68	9	9	65	54	.	65
											56
											.
											221
											187
Bölcsészettudományi oklevél kiadatott											.

A budapesti országos középiskolai tanárvizsgáló-bizottság előtt a lefolyt 1901/2. tanévben összesen 506 tanári vizsgálat tartatott. És pedig:

tanári alapvizsgálat	261,
tanári szakvizsgálat	169,
paedagogiai vizsgálat	123,
harmadik tárgyból alapvizsgálat . .	4,
harmadik tárgyból alap- és szak- vizsgálat	5,
harmadik tárgyból szakvizsgálat . .	2,
negyedik tárgyból alap- és szakvizsgálat	1,
kereskedelmi alapvizsgálat	30,
kereskedelmi szakvizsgálat	10,
kereskedelmi kiegészítő-vizsgálat . .	1,
francia nyelvtanítói vizsgálat . . .	1.

A lefolyt tanévben sikeres paedagogiai vizsgálat alapján kiadott „tanári oklevelek“ száma 103.

Harmadik tárgyból képesítettett . . 3.

Kereskedelmi szakvizsgálat alapján
„tanári képesítő-bizonyítvány“ kiadatott . 8.

Felső keresk. isk. tanári jogosítvány-
ról szóló kiegészítő-bizonyítvány 1.

Francia nyelvtanítói bizonyítvány . 1.

Gyógyszerészmesteri oklevél . . . 71.

III. Tandijelengedés.

A *tandijelengedésekről* tájékoztat a következő táblázat.

A karok megjelölése	Félév	Egész tandijelengedést nyert hallgatók száma	Fél tandijelengedést nyert hallgatók száma	A félmentesség után elengedett tandíj összege	
				kor.	fill.
Hittudományi kar	I.
	II.
Jog- és államtudományi kar	I.	286	83	24.551	.
	II.	317	42	25.350	.
Orvostudományi kar	I.	24	60	4.050	.
	II.	12	72	3.600	.
Bölcsészettudományi kar	I.	267	188	27.075	.
	II.	258	222	27.675	.
Összesen	I.	577	331	55.676	.
	II.	587	336	56.625	.
Végösszeg	.	.	.	112.301	.

Minthogy a tandijelengedésekre fordítható átalányösszeg a *tényleges szükségletet nem fedezte*, az egyetem rektorának előterjesztésére a vallás- és közokt. minister úr az I. félévre szólólag megengedte, hogy a megállapított százalékkulcs szerint a tudománykarok részéről tandijelengedésben részesített hallgatókon kívül a rektor saját hatáskörében a szükséghez mérten és a befolyt tandíjak terhére 10.000 kor. erejéig, ¹ a II. fél-

¹ 81.996/1901. XI. 22. és 85.357/1901. XI. 29. vkm. sz.

évre szólólag pedig 5000 kor. erejéig¹ engedélyezhessen tandíjmentességet. Jóváhagyta a vallás- és közokt. minister úr a rektornak azon intézkedését is, mely szerint az I. félévben 49 szegénysorsú, jó magaviseletű s így érdemes bölcsészethallgatónak félmentesen 1832 kor. 80 fill. erejéig megengedte a beiratkozást,² a II. félévre szólólag pedig megengedte, hogy a fizetni nem képes, szegénysorsú, érdemes, de fedezet hiánya folytán elutasított tanulók közül 80-an díjmentesen iratkozhassanak be.³

Négy szegény tanuló beiratkozását báró Eötvös LORÁND adománya tette lehetővé.

Különben pedig a minister úr Ő Excellenciájának kegye megszüntette az egyetemre szegényletes előbbi országos hirlapi kéregetést a tandíjfizetésre.

Az elengedési kulcsnak rendszeresített főlemelését állami költségvetési kérdések hátráltatják.⁴

A felső kereskedelmi iskolai tanárjelöltek azt a kérelmét, hogy a tandíjmentesítés kedvezményében a rendkívüli hallgatók is részesíttessenek, az egyetemi tanács ez alkalommal sem pártolhatta.⁵

IV. Ösztöndíjak.

1. *Utazási ösztöndíj.* A külföldi tudományos élet közvetlen tanulmányozása céljából a lefolyt tanévben is több *utazási ösztöndíj* engedélyeztetett és pedig részben a közoktatásügyi kormány, részben az egyetemi hatóságok részéről.

¹ 18.146/1902. vkm. sz.

² 94.047/1901—1902. I. 11. vkm. sz.

³ 25.977/1902. IV. 14. vkm. sz.

⁴ 54.511/1901. XI. 10. leirat.

⁵ 4382/1901—1902. r. sz.

A vallás- és közokt. minister úr HORVÁTH JÁNOS tanárjelöltnek franciaországi tanulmányi útra 2400 koronát,¹ SCHILLER BÓDOGNAK külföldön végzendő szaktanulmányok céljából 2000 koronát,² HUBER ADOLF orvosnak ugyancsak külföldi tanulmány útjára egy hónapi időtartamra 600 koronát,³ SZLADICS KÁROLY albirónak 1000 és SCHATZ RÓBERT kórházi gyakornoknak 2000 korona⁴ utazási ösztöndíjat adományozott s egyúttal értesített, hogy KAIBLINGER FÜLÖP tanárjelölt részére az 1902/03. tanévre szólólag 2400 korona franciaországi utazási ösztöndíjat fog folyósítani.⁵

ACSAY ANTAL magántanár részére az 1901/02. tanévre 1200 korona utazási ösztöndíj engedélyeztetett.⁶

A m. kir. honvédelmi minister úr azon érettségi vizsgálatot tett tanulók és első- vagy másodéves orvostanhallgatók részére, a kik kötelezik magukat, hogy az orvostdoktori oklevél elnyerése után a honvédorvosi tisztikar tényleges állományába belépnek, az eddig rendszeresített ösztöndíj-állomásokon kívül még *egy évi 480 koronás honvédorvosi ösztöndíjat rendszeresített.*⁷

2. *Az egyetemi hallgatóknak juttatott ösztöndíjak közül a 420 kor. élvezetével egybekötött Szitányi-ösztöndíj-állomás* TURCSÁNYI LÁSZLÓ III. éves joghallgatónak adományoztatott.⁸

¹ 42.630/1901. IX. 10. vkm. sz.

² 53.403/1901. IX. 21. vkm. sz.

³ 73.337/1901. X. 31. vkm. sz.

⁴ 84.843/1901. XII. 7. vkm. sz.

⁵ 28.724/1902. V. 1. vkm. sz.

⁶ 73.337/1901. X. 31. és 94.327/1901—02. I. 4. vkm. sz.

⁷ 72.353/1901. X. 30. vkm. sz.

⁸ 2319/1901—2. r. sz.

Az egyetemi hallgatóknak adományozott ösztöndíjak összege 221.192 kor. 96 fillért tesz, mely az egyes karok közt a következőképen oszlott meg:

K a r	Ösztöndíjak száma	Ösztöndíjak értéke	
		kor.	fill.
A hittudományi karban I. félévben	7	1750	.
" " " II. "	7	1750	.
A jog- és államtud. karban I. "	197	86.300	.
" " " II. "			
Az orvostudom. karban I. "	78	44.316	.
" " " II. "	95	47.024	.
A bölcsészettud. karban I. "	90	40.052	96
" " " II. "			
Összesen . .	564	221.192	96

Ezen összegben a törvényhozás által engedélyezett 20.520 kor., valamint az egyetemi alapítványok ösztöndíjakra felhasználtatni szokott kamatai is befoglaltatnak. Hozzájárulnak ehhez az egyetemi gyakornokok és demonstratorok által élvezett jutalomszövege

A komoly munkára ösztönző díjak azok is, melyeket az egyetemi tanács a május 13-iki ünnepélyen *pályadíjak* és *szorgalmi díjak* czímén oszt ki az Alma Mater érdemes polgárainak. Ily czímen a lefolyt tanévben utaltványoztatott:¹

¹ 4028/1901—2. r. sz.

a Pasquich-alapból	1715	kor.,
a Schopper „	80	„
a Schwaradtner-alapból	2160	„
a Bita „	80	„
az Arenstein „	100	„
a Budapest székesfőváros-alapból .	300	„
a Senger-alapból	520	„
a dr. Kautz-alapból	80	„
a Szabó „	40	„
a Frank „	800	„
a Hőgyes „	140	„
az Arányi „	400	„
a Fogarasi „	150	„
a Dercsik „	50	„
összesen	6615	kor.

Hogy az egyetem hallgatóságának jobb részében a nyert jótétemények emlékezete az egyetem falainak elhagyása után sem vész el, bizonyítja PRÓNAY VIKTOR körmöczbányai főreáliskolai tanár levele, melyben az általa egyetemi hallgató korában élvezett RÖKK SZILÁRD-féle ösztöndíjnak új adományozás alá kerülése alkalmából „az egyetemi tanácsnak csekélysege iránt kimutatott többszörös jóakarataért legmélyebb köszönetét s azt fejezi ki, hogy örök hálával adózik a nagy alapító emlékének is, kinek áldásos keze a síron túl is működött, midőn a sok közül egy néptanító fiát választotta, ki gyámolítása nélkül elveszett volna az élet küzdelmeiben“.¹

¹ 1228/1901—2. r. sz.

V. Ifjúsági egyesületek.

A)

A jóváhagyott alapszabályokkal működő egyetemi ifjúsági egyesületek száma a lefolyt tanévben nem változott.

Az egyetemi polgárság komoly előkészületeket tett, hogy a diák-kongresszus, melyre Európa legkülönbözőbb vidékeiről készül a főiskolai fiatalság, méltó legyen a magyar nemzet ifjúságához. Lelkesíti és hálára kötelezi a kongresszus előkészítőit a nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatásügyi minister úr azon kegyes elhatározása, hogy a Budapesten 1902 őszén tartandó *nemzetközi diák-kongresszus* költségeinek fedezésére a ministertanács hozzájárulásával 25.000 koronát engedélyezett.¹

Az egyetemi tanács 300 koronát folyósított a kongresszus céljaira.²

B)

A meglévő egyesületekről a következőket jelentem:

1. A „*Joghallgatók Tudományos Egyesületének*“ alapszabályai módosítása iránti kérvényét,³ valamint az „*Orvostanhallgatók Segítő- és Önképző-Egyesületének*“ alapszabályai módosítása iránti beadványát⁴ pártolással terjesztette föl az egyetemi tanács.

A „*Joghallgatók Tudományos Egyesülete*“ részére tudományos dolgozatokra kitűzendő pályadíjak czímén 400 korona segély engedélyeztetett.⁵

¹ 16.210/1902. III. 22. vkm. sz.

² 4800/1901—2. r. sz.

³ 4256/1901/2.

⁴ 4752/1901—2. r. sz.

⁵ 80.282/1901. XI. 27. vkm. sz.

2. Az „Egyetemi Kör” alapszabályai tervezetét FRÖHLICH IZIDOR bölcsészeti kar prodekan elkészítvén, az egybeállítással dr. MARGITAI ANTAL egyetemi tanácsjegyző bizatott meg.¹

Az így előkészített alapszabálytervezetet behatóan tárgyalta a tanács² és azt a vallás- és közoktatásügyi ministeriumhoz jóváhagyás végett fölterjeszté.³

Az Egyetemi Kör, anyagi helyzetét felülmúló költségei és tagjainak lepadása következtében a lefolyt tanévben pénzügyi zavarokba jutott, úgy hogy ellene már végrehajtást is kértek. Az egyetemi tanács úgy segített a válságos helyzeten, hogy dr. PAPP JÓZSEF ügyvéd, magántanár úr által megvizsgáltatta és szigorúan liquidáltatta a követeléseket, ezek törlesztésére felhasználta az Egyetemi Körnek csekély vagyonát, a maga részéről pedig hitelt nyittatott s így a Kör minden hitelezőit kielégítette és lehetővé tette, hogy az ifjuság központi egyesülete jobb jövőnek nézhessen elébe. Ez főleg a Szent-István-társulat nyomdai számlája kegyes leszállításának köszönhető.⁴

Az Egyetemi Kör részére államsegély czímén költségvetésileg megállapított 5000 kor. ez alkalommal is kiutalványoztatott. Ebből fizettetik a lakásbér.⁵

3. Az „Általános Egyetemi Segítő-Egyesület” a lefolyt tanévben az iránt folyamodván, hogy alapszabálya 10.§-ának érteimében lakás-segélyek adományozhatása czéljából megfelelő helyiséget bérelhessen, az egyetemi

¹ 4341/1900—1. r. sz.

² 2467/1901—2. r. sz.

³ 4664/1902. II. 14. és 34.368/1902. V. 16. vkm. sz.

⁴ 354. és 4102/1901—2., 4284/1901—2. r. sz.

⁵ 12.477/1900. II. 21.

tanács a kérelemnek helyt adott és a szükséges költségeket folyósította.¹

Az egyesület alaptőkéjének jövedelmét legnagyobb részt arra használta föl, hogy segítséget nyújtson az egyetem azon szerencsétlen polgárainak, kik megáldva tehetséggel és szorgalommal, de a szomorú sors által megfosztva a létfenntartás eszközeitől, törekedtek a tudomány szolgálatába, hogy jövő boldogulásuk és a haza üdvének előmozdítására ott működhessenek. Emberbaráti és hazafiui kötelessége volt az egyesületnek, hogy ezeket védelmébe fogadja, istápolja, támogassa.

A rendelkezésre álló jövedelem azonban nem engedte meg, hogy minden oldalról saját erejéből segítse a szerencsétleneket; nem láthatta el őket mindennel, nem menthette föl őket az élet minden gondjától, de ott, hol hiányzott az anyagi erő, ott támogatta őket más úton, felhívta a főváros hazafias polgárait, vendéglőseit és kávésait, hogy nyujtsanak segédkezet az egyesületnek, vegyék pártfogásba a nyomorultakat, adják meg tőlük telhetőleg a mindennapi kenyeret az éhezőknek. A felhívás visszhangra talált, följánlotta több vendéglős, kávé, sőt magános is segítségét s ki egy, ki több embernek biztosította az életfentartás e legfontosabb szükségletét.

Így úgy anyagi, mint erkölcsi téren sietett megmenteni a haza ifju, tehetséges polgárait, hogy majdan befejezve, habár nélkülözések közt, tanulmányaikat, drága hazánk javára működhessenek.

Az eddig elmondottak az egyesület rendes, sablonos működéséhez tartoztak, megtette ezt minden évben úgy, mint most is; van azonban az elmúlt évnek

¹ 2171., 2283., 2907., 3289., 3311. és 3649/1901—02. r. sz.

egy kimagasló eseménye, a mely korszakot alkot az egylet történetében. Ötéves működés gyümölcse érett meg, megalakult a diáklakás. Már az egylet megalapításakor az a cél lebegett az alapítók előtt, hogy eltérve a többi segélyegyletek céljaitól, necsak pénzzel segítse a hozzáfordulókat, de hajlékot adhasson annak, kit a végzet ettől is megfosztott.

A tanév II. felében nyíltak meg — nem ugyan a kapui — hanem az ajtajai a diáklakásnak; ennek létrehozásában együtt működött az egyetem tanácsa és az ifjuság, s különösen az előbbiek hathatós támogatása, pártfogása tette lehetővé, hogy a vezetőség ezen vágya végre sikerült. Nem nagyarányú intézmény ez, most még csak tíz ember számára van berendezve, mert hisz aránylag csekély még a rendelkezésre álló tőke.

A berendezés költségeinek fedezésére kéréssel fordultak a vezetők a magyar társadalomhoz, a hol készséggel nyújtottak segédkezet úgy, hogy a tőke s az egylet rendes évi jövedelmet nem vonattak el e miatt a számukra kijelölt céltól, megadta a társadalom a szükséges anyagi erőt.

Segély volt	1518 K — f.
Adományok az egylet részére és	
a matiné jövedelme	2902 „ 52 „
Összesen	4420 K 52 f.

Rendkívüli módon mozdította elő a nevezett egyesület ügyét Ő cs. és apost. kir. Felségének kegye, melylyel a XXII-ik jótékonycélú magy. kir. állami sorsjáték tiszta jövedelméből 25.074 kor. 23 fillér összeget engedélyezett. Az egyetemi tanács kedves kötelességet teljesített, midőn a magy. kir. pénzügy-

minister urat felkérte, hogy úgy a saját, mint az egyetemi ifjuság legmélyebb alattvalói hódolattal előterjesztett őszinte köszönetét juttassa a trón zsámolya elé. A befolyt összeg haladéktalanul tőkésítettett.¹

4. Az „Egyetemek Kórház-Egylete“-nek tárgysorsjáték engedélyezése iránti kérelme alapján az egyetemi tanács fölterjesztést intézett a m. kir. pénzügyminister úrhoz az iránt, hogy az „Egyetemek Kórház-Egylete“ részére a díj- és illetékmentes tárgysorsjáték rendezését engedélyezni méltóztassék, megjegyezvén, hogy az egy millió korona összegig terjedő tárgysorsjátékból befolyó jövedelem az egyetem alapítványi pénztára által fog kezeltetni.²

Az „Egyetemek Kórház-Egylete“-nek eredeti rendeltetése a lefolyt tanévben lépett a megvalósulás stádiumába. Az egyetemi rectori hivatal alapítványi pénztára által előirányzott részletes költségvetés alapján az egyetemi tanács megengedte, hogy az „Egyetemek Kórház-Egylete“ kórházat, illetve üdülőházat létesítsen oly módon, hogy az új intézmény felügyeleti tisztségének elvállalására NÉKÁM LAJOS egyetemi magántanár urat kérte fel, a gazdasági administratióját pedig az egyetemi gazdasági hivatal igazgatójára bízta.³

Megemlékezve az egylet elmúlt évi eseményeiről, első sorban kell említeni az esztendő elején az egyletet ért páratlan kitüntetést, hogy Ő cs. és ap. kir. Felsége a legmagasabb védőséget elfogadta.⁴ Az ifjusági egyesületek közt ennek jutott ezen legfelsőbb

¹ 1929/1901—02. r. sz.

² 4002/1901—2. r. sz.

³ 4065/1901—2. r. sz.

⁴ 294/1901—2. r. sz.

kegy, mely elismerte nagy jelentőségét az egylet céljának; míg a többiek segítséget nyújtanak az egészségesnek, addig ez istápolja, gyógyítja azt, a ki leginkább rászorul a felebaráti szeretetre: a beteget.

Ezen legszebb auspicium mellett indult meg az egylet ez évi működése, kettőzött szorgalomra buzdítva a vezetőket.

Az egylet kitűzött céljának megvalósítására húsz kiváló fővárosi orvos, köztük több egyetemi tanár, tanársegéd nyújtott segédkezet, ők látták el orvosi tanácscsal körülbelül 4000 tagját az egyletnek s ezen működés sem az egyletre, sem a tagokra nem hárított egyéb terhet, mint hogy az esetleg fölhasznált anyagok árát kellett visszatéríteniök.

A főváros összes gyógyszertárai nagy kedvezmény mellett adták ki a gyógyszereket a tagoknak, kik azt sajátjukból tudták fedezni, e mellett az egylet 400 tagot ingyen gyógyszer-segítségben részesített.

Ezen könnyítések mellett azok, kik hosszabb betegség által lenyűgözve anyagi támogatásra szorultak, s különbeni anyagi helyzetük és szorgalmuk méltóvá tette őket rá, az egylet rendelkezésére álló jövedelemből pénzbeli segítségben részesültek a betegség által fölmerült költségeik (ápolási stb.) részbeni fedezésére.

A főváros úgyszólván összes fürdői nagy engedménnyel álltak a tagok rendelkezésére, sőt a Herczel-szanatorium hidegvízgyógyintézetében is szakszerű kezeléshez jutottak az arra szorult egyetemi polgárok.

Mint az ifjusági humánus egyesületek mindenikében érezhető volt az elmúlt év áldásos működése, melyben oroszánrész jutott azoknak, kik egy testté foglalják ezeket össze, úgy ezen egyesületek életében is nevezetes fordulópontot jelent az 1901/902. tanév;

mint az esztendő végének legfontosabb eseménye, méltó zárköve, vált valóvá egy régi ábránd: az egyetem tanácsa megengedte a diákkórház létesítését, sietett pártfogásába venni egy olyan czélt, melynek megvalósulásával fog igazán megfelelni az egylet a belé helyezett várakozásnak. Eddig azoknak, kiket ágyba döntött a betegség s esetleg távol vannak a szülői háztól, minden támasz és segítség, ápolás nélkül elhagyott kis szobájukban kellett feküdniök hosszú időn át, mert hisz a gondozás, ápolás hiánya kétszer-háromszor oly hosszúra nyújtja a nyomasztó kór tartamát.

Jövőre már ez nem így lesz, az Egyetemek Kórház-Egylete ezeket is pártfogásába tudja venni, fekhelyet, orvosi kezelést, ápolást, mindent nyújt neki, a mit a betegség megkövetel, s így gyorsabban biztosítva gyógyulását, többet végezhet kötelességének szolgálatában.

Megindultak már a kórház berendezési munkálatai, egyelőre nyolcz ágyra, remélhetőleg nemsokára nagyobb helyen, még többre; s ha a munkálatok befejezést nyernek, legmagasabb védőnk, Felséges királyunk nevenapján, okt. 4-én megnyitni és rendeltetésének átadni lehetséges lesz.

Eseményekben gazdag, szép eredményekben bővelkedő esztendő múlt el ezen leghumánusabb egylet fölött, s reméljük, hogy jövője szintén ily szép és multjához méltó lesz.

Kiosztatott:

Betegsegély	2853 K 22 f.
Orvosi készkiadások megtérítése . . .	671 „ — „
Hidegvízkezelésre	960 „ — „
Gyógyszerekre	578 „ 04 „
Összesen	5062 K 26 f.

5. A „*Mensa Academica Egyesület*“ részére lakbér-szegély czímén 4000 kor. folyósítottatott.¹

A „*Mensa Academica Egyesület*“ által 1901—1902. tanévben kiosztott segélyek.

Hónapok	A segély neve			Összes segély	Érték	
	ingyen egész ebéd	földjért fél ebéd	ebéd és ex fun- datione vacsora		korona	fill.
Október	35	113	13	161	2276	—
November	37	115	16	168	2402	—
Deczember	36	112	16	164	2384	—
Január	37	83	16	136	2040	—
Február	33	109	12	154	2144	—
Márczius	33	104	18	155	2298	—
Április	35	105	17	157	2304	—
Május	38	96	14	148	2224	—
Junius	26	83	6	115	1207	68
Összesen . .	310	920	128	1358	19 279	68

A „*Mensa Academica Egyesület*“ által létesített közös *Diákasztal* ételmezési ellátása czéljából a tanév elején Rozóger Ignác budapesti lakossal,² a tanév végén pedig az 1902/3. tanév elején kezdődő hatálylyal Tóth Péter budapesti lakossal kötött meg a szerződés.³

6. A „*Bölcsészettanhallgatók Segítő-Egyesülete*“ évkönyvének kinyomatási költségeire 100 kor. utalványoztatott.⁴

7. Az „*Egyetemi Athletikai Club*“ 1901. évi szept. hó 19-én rendezett nemzetközi versenye alkalmából

¹ 50.646/1902. VII. 16. vkm. sz.

² 1209/1901—2. r. sz.

³ 4598/1901—2. r. sz.

⁴ 89.023/1901. XII. 20. vkm. sz.

az egyetemi tanács nevében adandó 200 kor. tisztelet-díjban részesült a tanács részéről.¹

Ugyancsak az „*Egyetemi Athletikai Club*“ részére az egyetemi tanács, a jog- és államtudományi kar hozzájárulásával, az egyetemi központi épület udvari szárnyának földszintjén lévő s a jog- és államtudományi kar részére fentartott ötablakos és két bejáratú termet további intézkedésig használatba bocsájtotta.²

8. A „*Gyógyszerészethallgatók Segély- és Önképző Egyesülete*“ részére 1100 kor. lakbér-segély engedélyeztetett.³

VI. Egyleti vagyonkezelés.

Az egyesületi számadások beterjesztésére és a fölmentvény rectori megadására vonatkozó tanácshatározatnak végrehajtásával WALLON DEZSŐ pénzügyministeri titkár, egyetemi előadó tanár kéretvén fel, e tárgyalások folyamán az egyesületi házipenztári pénzkezelés és könyvvezetésre nézve az egyöntetű és célirányos eljárás életbeléptetése céljából számviteli utasítást dolgozott ki és megfelelő egységes űrlapokat hozott alkalmazásba.⁴

Elrendelte az egyetemi tanács, hogy a fiatalabb rk. és magántanárok sorából legalább 2—3 évre terjedő megbízással ezentul tanácsbiztosok küldendőek ki, a kiknek feladata az *ifjúsági egyesületek pénzkezelésének állandó ellenőrzése*. Ez intézmény életbeléptetésére a tanács WALLON DEZSŐ előadó és EXNER KORNÉL magántanárokat küldötte ki biztosokul.⁵

¹ 236/1901—2.

² 1096 és 2344/1901—2. r. sz.

³ 59.978/1901. IX. 12. vkm. sz.

⁴ 440., 1836., 2854/1901—2. r. sz.

⁵ 1137/1901—2. r. sz.

Alaptőkésítés a lefolyt tanévben az egyetemi egyesületeket illetőleg is több fordult elő.

Tőkésítettett az „*Általános Egyetemi Segítő-Egyesület*“ részére a XXII-ik jótékonycélú állami sorsjáték jövedelméből engedélyezett¹ 25.074 K 23 f.

A gyógyszerésztestület részéről a „*Gyógyszerésztanhallgatók Segítő-Egyesülete*“ javára tett alapítvány² 4.000 „ — „

És ennek kamatja 100 „ — „

A „*Joghallgatók Segítő-Egyesülete*“ javára 10.800 „ — „

Az „*Orvostanhallgatók Segítő-Egyesülete*“ javára 10.000 „ — „

A „*Bölcsészettanhallgatók Segítő-Egyesülete*“ javára 17.700 „ — „

Az „*Egyetemek Kórház-Egylete*“ javára 13.700 „ — „

A „*Mensa Academica-Egyesület*“ javára 29.700 „ — „

A *Vigyázó-féle kórház-alapítvány* javára 4.700 „ — „

Az „*Általános Egyetemi Segítő-Egyesület*“ javára 12.500 „ — „

A „*Joghallgatók Tudományos Egyesülete*“ javára 100 „ — „

névértékű 4⁰/₀-os magyar koronajáradék-kötvény és 3¹/₂⁰/₀-os magyar földhitelintézeti záloglevél vásároltatott.³

Az „*Egyetemi kör*“ tulajdonát képezett 6 darab 4⁰/₀-os „*Tiszaszabályozási sorsjegy*“ az „*Egyetemi*

¹ 1929/1901—2. r. sz.

² 2189/1901—2. r. sz.

³ 590/1901—2. r. sz.

Kör“ finansziáinak rendezése alkalmával a „Mensa Academica-Egyesület“ alapítványa javára adatott el.¹

Az 1902. évi V. t.-cikk értelmében ötféle érték-papirnak 4⁰/₁₀-os *koronajáradék-kölcsönkötvényekre való convertálása* határoztatván el, az egyetemi rektori hivatal alapítványi pénztárában kezelt alapítványok érték-papirjai közül a 4¹/₂⁰/₁₀-os magyar regalekártalanítási kötvények convertálása vált szükségessé. E művelet eredményeként

a „Joghallgatók Segítő-Egyesülete“ részére . .	3.100 K
az „Orvostanhallgatók Segély-Egylete“ részére .	1.200 „
a „Bölcsészethallgatók Segély-Egylete“ részére .	4.600 „
a „Gyógyszerészhallgatók Segítő-Egylete“ részére	600 „
és az „Egyetemek Kórház-Egylete“ részére .	27.100 „
összesen .	36.600 K

névértékű koronajáradék-kötvény vásároltatott az ezen egyesületek tulajdonát képezett 35.500 korona névértékű 4¹/₂⁰/₁₀-os magyar regale-kártalanítási kötvény convertálására.²

Az adományok küldőihez esetről-esetre köszönet ment.

¹ 4102/1901—2. r. sz.

² 4356/1901—2. r. sz.

HARMADIK FEJEZET.

EGYETEMI INTÉZETEK.

I. Könyvtár.

Az 1900/1901. tanévben a nm. vallás- és közoktatásügyi minister úr részéről megerősített új *ügyviteli szabályzat* mellé az egyetemi könyvtár igazgatósága, az egyetemi tanács határozata alapján, kidolgozta a könyvtár szervezeti szabályzatát, az elavult régi szervezeti szabályzat helyébe.¹

A nm. vallás- és közoktatásügyi minister úr leirata szerint Ő cs. és ap. kir. Felsége legkegyelmebben megengedni méltóztatott, hogy az egyetemi könyvtár jelenleg érvényben levő szabályzatának 8. §-a olykép módosíttassék, hogy a budapesti egyetemi könyvtári igazgatótól egyenként 600-koronás évötödös korpótlék illesse meg s hogy a könyvtár őrői és tisztjei eddigi 200 koronás korpótlékai 400 koronára emeltessenek.²

Az egyetemi könyvtárban JANKOVICH ANTAL elhunytával 1901 április 10-én megüresedett állomás *rendes kisegítő könyvtártiszt* állomássá alakíttatott át. Erre a könyvtári igazgató és az egyetemi tanács javaslatára BARBUL JENŐ középiskolai tanárjelölt nevezetett ki.³

Az egyetemi könyvtár személyzete körében következő előléptetések történtek: MÁTÉ SÁNDOR I. könyv-

¹ 280., 2080., 2360/1900—1901 és 3638 1901—1902 r. sz.

² 83.168/1901. XI. 18. vkm. sz.

³ 80.028/1901. XI. 20. vkm. sz.

tárőr részére 1600,¹ KUDORA KÁROLY II. könyvtárőr részére 2000, DEDEK CRESCENS LAJOS I. könyvtártiszt részére 800, és DÉZSI LAJOS II. könyvtártiszt részére 400 koronára fölemelt korpótlék folyósíttatott.²

MÁTÉ SÁNDOR egyetemi I. könyvtárőr a VIII. fizet. oszt. első fokozatába léptettetett elő.³

DÉZSI LAJOS egyetemi könyvtártiszt a IX. fizetési osztály első fokozatába léptettetett elő.⁴

Ugyancsak előléptettetett TETZEL LÖRINCZ egyetemi III. osztályú könyvtártiszt a X. fizetési osztály első fokozatába.⁵

Fölterjesztést intézett az egyetemi tanács dr. FERENCZI ZOLTÁN könyvtárigazgatónak szolgálati idő beszámítás alapján megállapítandó korpótlék iránti kérvénye,⁶ és DEDEK CRESCENS LAJOS egyetemi I. könyvtártisztnek a könyvtárőri cím és jelleggel való kitüntetése ügyében.⁷

A könyvtár iránti méltányosság az intézmény fejlődésére is kedvezően hat.

Meg vagyok győződve, hogy a rektori hivatal és a quaestura iránti kedvező intézkedések megtétele is jó hatással lesz a közszolgálatra.

E helyütt említendő, hogy Ő Excellentiája engedélyével a *könyvtár kézirati katalógusa* második kötetének harmadik és negyedik része díjtalanul nyomatik ki.⁸

A nagymélt. vall. és közokt. minister úrhoz föl-

¹ 54.532/1902. VIII. 7. vkm. sz.

² 36.306/1902 VII. 3. vkm. sz.

³ 41.914/1902. VI. 19. és 45.154/1902. VII. 5. vkm. sz.

⁴ 8649/1902. II. 8. vkm. sz.

⁵ 16.115/1902. IV. 19. vkm. sz.

⁶ 4468/1901—2. r. sz.

⁷ 4257/1901—2. r. sz.

⁸ 56.758/1901. XI. 29. vkm. sz.

terjesztés intézttetett az egyetemi könyvtár átalányának fölemelése kapcsán kincstári jövedelemmé tett *könyvtári illetékeknek teljes összegükben való kiutalása* iránt.¹

A *könyvtár bevételei* tettek 1901-ben összesen 38.125 korona 83 fillért. Ez az összeg a lefolyt évben is nagy részben az 1900. évi kötelezettségek törlesztésére fordítottatott. A lefolyt évben könyvtárunk vétel útján szaporodott 2.901 kötettel, s ajándék útján 1.641 kötettel és füzettel. Ehhez járul a Szilágyi-könyvtárból 1.367 kötet s így az összes múlt évi gyarapodás 5.909 kötet és füzet.

A *könyvtári rendes munkálatokon* kívül kiemelendők a következők: 1. A *kézirati czímtár* III. és befejező kötete jelenleg sajtó alatt van. 2. A *Szilágyi-könyvtár feldolgozása*, ennek kézirataival együtt befejeztetett. 3. A *folyóiratok czímtározása* foly. 4. A *Schwarcz-könyvtár feldolgozása* munkába vétetett. 5. A *Télfy-könyvtár* fel van dolgozva. Hasonlóan befejeztetett a több ezer kötetből álló duplum-könyvtár átnézése s belőle a használható anyag a könyvtárba beigtattatott. 5. Újonnan rendeztetett a *Régi Magyar Könyvtár* latin része. 6. *Ösnyomtatványaink* szintén újra rendeztettek.

Könyveket ajándékoztak: Hatóságok, intézetek, testületek és szerkesztőségek, egyetemek és felsőiskolák, magánosok.

Az egyetemi könyvtárt 1901-ben látogatta 6 hit-tanhallgató, 1430 joghallgató, 281 orvostanhallgató és 713 bölcsészethallgató, tehát 2430 egyetemi polgár és 620 más olvasó.

A 3050 olvasó 56.005 ízben látogatta az olvasótermet és itt 60.822 művet használt. Legerősebb volt

¹ 3977/1901—2. r. sz.

a látogatás szeptemberben (1278) és októberben (729), leggyöngébb áprilisban (58) és májusban (67). A 60.822 mű közül jog- és államtudományi volt 31.920; nyelvészeti és irodalmi 7307, orvostudományi 6310, földrajz s történelmi 5438, matematikai és természettudományi 4287, a többi szám a többi tudomány-szakokra esik. Érdekes, hogy a 60.822 műből több mint a fele a jog- és államtudományi művek közül választatott.

A tanári dolgozó- és folyóirati teremben 2681 olvasó 6176 művet használt, mely számból 2786 a folyóiratokra, 1144 a bölcséleti és neveléstudományi szakokra, 739 a jog- s államtudományi művekre esik, a többi szám a többi tudománysszakok közt oszlik meg. A tanári dolgozó-szobát legtöbbször használták decemberben (786), februárban (783), januárban (736), legkevesebben júliusban (148) és augusztusban (28).

Az egyetemi könyvtárból 4316 olvasó 7584 művet vett kölcsön.

II. Klinikák. Laboratoriumok.

Az egyetem *orvosi karán* az elmúlt tanévben 22 külön helyiségekkel rendelkező intézet szolgált nemcsak a tudományt, hanem a szenvedő emberiséget is. Az egyetemi klinikákon kívül a főváros összes klinikái nyitva állottak a hallgatóság számára, sőt egyik-másikban előadások is tartattak.

A klinikai administratio legkiemelkedőbb mozzanatai a lefolyt tanévben:

Az I. sz. sebészeti kóroda betegágyai szaporítására vonatkozó rendelkezés 1902 jan. 1-től kezdődőleg lépett hatályba.¹

¹ 59.980/1901. XI. 5. vkm. sz.

Az II. sz. sebészeti kóroda használatba vételéhez, valamint üzemének fentartásához szükséges költségek fedezésére 30.000 kor. engedélyeztetett.¹

Ugyanezen klinika tudományos fölszerelésére az 1902. évre költségvetésileg előirányzott összegből első részletképen 20.000, második részletképen 30.000 kor. folyósíttatott.²

A közegészségtani intézetben házilag létesítendő villamos berendezésre 555 kor. utalványoztatott.³

Ugyanezen intézet fölszerelésére 6000 kor. engedélyeztetett.⁴

A két kórboncztani intézet tudományos fölszerelésére 12.000 kor. engedélyeztetvén, egyenkint 6—6 ezer korona folyósíttatott GENERSICH ANTAL és PERTIK OTTÓ ny. r. tanárok kezeihez.⁵

Az egyetemi *törvényszéki orvostani intézetnél* berendezett hulla felvonó-készüléknek a hullafagyasztókamrákkal kapcsolatosan villamos erőre való átalakítására 6000 kor. engedélyeztetett.⁶

A szóban forgó munkák tervezése, vezetése és ellenőrzéseért BAUMGARTEN SÁNDOR építész 600 kor. jutalomban részesült.⁷

A Pasteur-intézet gyógyszer-szükségleteire az 1889. évre szólólag pótlólag 72 kor. 95 fill. utalványoztatott.⁸

Az egyetemi *idegkórtani kórodának* a Baross-utca 40. számú házban leendő elhelyezése elhatározatván,

¹ 63.280/1901. X. 3. vkm. sz.

² 19.127/1902 III. 13. és 50.134/1902. VII. 15. vkm. sz.

³ 63.102/1901. X. 17. vkm. sz.

⁴ 16.550/1902. III. 13. vkm. sz.

⁵ 44.971/1902. VI. 27. vkm. sz.

⁶ 39.976/1901. IX. vkm. sz.

⁷ 93.635/1901—1902. V. 12. vkm. sz.

⁸ 10.814/1902. III. 4. vkm. sz.

az e célból szükséges átalakítási munkálatokra 10.832 kor. 67 fill., a butorok beszerzésére 3005 kor., az ágyak, ágy- és fehérműek és egyéb kórodai felszerelésekre pedig 13.678 kor. 22 fill. engedélyezett oly megjegyzéssel, hogy a betegkezelési eszközök és berendezések, nemkülönben a tudományos felszerelésre szükséges fotografáló helyiség létesítésére kért 16.500 kor. a költségvetés keretében később fog előirányoztatni.¹

Az idegkórtani tanszék villamos berendezésének kiegészítésére (Röntgen-készülék stb.) 400 kor. folyósíttatott.²

A fogászati intézet részére átengedett új helyiségek bebutorozására még 1901. évben utalványozott 1131 korona föl nem vétetvén, ezen összeg újból kiutalványoztatott.³

BÓKAY JÁNOS ny. rk. tanár által tartott gyermekgyógyászati előadások céljaira szolgáló Röntgen-féle laboratóriumban egy fotografáló készülék beszerzésére és a belső felszerelés kibővítésére 1600 kor. folyósíttatott.⁴

ISZLAY JÓZSEF cz. rk. tanár által a fogászati propedeutika tanítása érdekében tett beszerzésekre 851 kor. 12 fill. utalványoztatott.⁵

Az egyetem *bölcsészeti karán* is nyolcz külön intézet tartatott fenn, melyek, a földrajzi intézetet kivéve, a központi egyetem épületén kívül voltak elhelyezve.

¹ 8689/1902. III. 22. vkm. sz.

² 16.612/1902. III. 20. vkm. sz.

³ 30.814/1902. V. 6. vkm. sz.

⁴ 67.746/1901. X. 12. vkm. sz.

⁵ 10.851/1902. III. 5. vkm. sz.

Kiválóan fontos intézet a Növénykert. Ennek vasárnaponkénti nyitvatartása költségére 100 korona engedélyeztetett.

Laboratoriumok a természettani és mindkét chemiai intézetben voltak. Ez utóbbiakra vonatkozólag a gyógyszerésznövendékek chemiai gyakorlata ügyében kelt orvos- és bölcsészettudományi kari javaslat alapján a 43.609/1901. V. 17. vkm. sz. rendelet hatályon kívül helyezésével¹ elrendeltetett, hogy ezen gyakorlatok az 1901/902. tanév II. felétől kezdve a két vegytani intézet között akként osztassanak meg, miszerint az I. éves gyógyszerésznövendékeknek a tanév II. felére s a II. éves gyógyszerésznövendékeknek a tanév első felére kötelezőleg előírt laboratoriumi gyakorlatai a II. sz. vegytani intézetben; a II. éves gyógyszerésznövendékeknek a II. tanfélévben köteles gyakorlatai pedig az I. sz. vegytani intézetben tartassanak meg úgy, hogy az I. sz. vegytani intézet a II. éves gyógyszerésznövendékeknek laboratoriumi oktatására szánt II. félévben azon orvsnövendékeknek, a kik magukat a vegytanban továbbképezni óhajtják, szintén nyújtson módot és alkalmat arra, hogy az intézetben chemiai gyakorlatokat végezhessenek.²

A chemiai gyakorlatok kötelezővé tétele folytán az I. sz. chemiai intézet részére szükséges fölszerelések czímén 4000 korona engedélyeztetett.³ A II. számú chemiai intézetnél szükségesnek bizonyult fabutorok beszerzésére 1143 korona folyósíttatott.⁴

¹ Lásd 1900/901. tanév története, 69. lap.

² 3.607/1902. I. 24. vkm. sz.

³ 13.563/1892. III. V. vkm. sz.

⁴ 60.559/1901. IX. II. vkm. sz.

III. Gyűjtemények.

A bölcsészeti kar felügyelete és kezelése alatt álló 8 nagyobb gyűjtemény, illetve muzeum a lefolyt évben is tetemesen gyarapodott:

A műtörténelmi tanszékkal kapcsolatos gyűjtemény kiegészítésének költségeire 1274 kor. 96 fill. engedélyeztetett;¹

a földrajzi intézet elhelyezésére szükséges 3 szekrény elkészítésének költségei czímén 400 kor. engedélyeztetett;²

a földrajzi intézeti és seminariumi könyv- és térképtár katalógusainak kinyomatására 600 kor. utalványoztatott;³

a földrajzi tanszéknél végzendő gyakornoki teendők ellátására 1600 kor. folyósítottatott.⁴

Az egyetemi tanács az *elméleti physikai tanszéknél* létesítendő tanszergyűjtemény és átalány ügyében fölterjesztést intézett ő Excellentiájához.⁵

IV. Seminariumok.

Céljuk az egyes tudományszakok behatóbb művelése, a tanár és hallgatók közvetlen érintkezése révén.

Az előző évekhez hasonlóan az idén is mindhárom világi karban eredményesen működtek.

A jogi karban a lefolyt évben 5 seminarium állott fenn, megannyi külön könyvtárral, de csak 2 e célra berendezett helyiséggel.

¹ 22.180/1902. VI. 5. vkm. sz.

² 70.210/1901. X. 7. vkm. sz.

³ 90.009/1901—1902. I. 1. vkm. sz.

⁴ 82.165/1901. XII. 4. és 9337/1902. II. 27. vkm. sz.

⁵ 2403/1901—902. r. sz.

Az orvostudományi karon a speciális szakoknak megfelelő intézetekben különösen magántanárok és tanársegédek közreműködése mellett tartattak nagyszámban semináriumi előadások, demonstrációk és laboratóriumi gyakorlatok.

A bölcsészeti karon öt tudományszaknak volt rendszeresített semináriuma, a megfelelő számú helyiségekkel és könyvtárakkal. Ezen semináriumoknak az előbbiektől eltérően szigorúan körülírt szabályzatuk van, mely az 1900/901. tanévben átdolgoztatván, a lefolyt tanévben újólajos tárgyalások után jóváhagyatott.¹

*A Szickel-féle palaeographiai gyűjteménynek a diplomatikai tanszék és a semináriumi oktatás céljaira történt vásárlására 2500 kor. folyósítottatott.*²

A classica-philologiai seminarium átalánya 800 koronáról 1200 koronára emeltetvén, ezen összeg kiutalványoztatott.³

A „Monumenta Germaniae Historica.” cz. gyűjtemény az 1902. év végéig kölcsönképen a tudományegyetem történelmi semináriumának használatában meghagyatott.⁴

¹ Z. 6378/1901—1902. V. 24. vkm. sz.

² 85.686/1901—1902. II. 6. vkm. sz.

³ 92.869/1901—1902. II. 7. vkm. sz.

⁴ 13.066/1902. II. 24. vkm. sz.

NEGYEDIK FEJEZET.

EGYETEMI HÁZTARTÁS.

NEUELEB TEGENET

EGYPTENI HAZTARTAS

I. Gazdasági hivatal.

Az egyetemi gazdasági hivatal tisztviselői közül az igazgató a VII. fizetési osztály első fokozatába lépett. Az egyetemi gazdasági hivatali pénztár terhére az 1901. évben kifejtett érdemes működésért az igazgató részére 1000, JALSOVSZKY JÓZSEF gondnok, KUBINYI ZSIGMOND ellenőr és ROZINAY ISTVÁN műszaki felügyelő részére pedig egyenkint 600 korona folyósítottatott.¹

A gazdasági hivatal személyzetében változás történt egy sajnos halálozás következtében.

JALSOVSZKY JÓZSEF egyetemi gazdasági hivatalunk gondnoka, a ki másfél évig helyettesként az egyetemi tanácsjegyzői tisztelet is viselte, 1902 június hó 22-én önkézevel vetett véget életének.²

JALSOVSZKY JÓZSEF elhunytával a gondnoki állomásra az egyetemi tanács az igazgató meghallgatásával KOPÁR GERŐT, a kolozsvári KAROLINA-kórház gondnokát hozta javaslatba, a ki a közkórházi adminisztráció terén járatos és így az egyetemi klinikák mellé tervezett felvételi iroda felállításánál jó szolgáltatásokat tehet.³

A gazdasági hivatal raktárai és műhelyei pontos könyvvitelt igényelnek. A *könyvelői teendők* ellátására

¹ 22.661/1902. r. sz.

² 4834/1901—02. r. sz.

³ 44.557/1902. és 45.659/1902. vkm. rendelet.

felfogadandó egyén díjazására 4 kor. napidíj engedélyeztetett.¹

A magyar- és porosz-szénszükségletek, a salgó-tarjáni kőszénbánya-részcsemetársaságtól, illetve a Guttman Testvérek cégtől szereztettek be; utóbbival a szerződés 1901 szept. 1-től 1904 aug. 31-ig terjedő 3 évre megkötött.²

Dologi szükségleteinkre 707.123 korona és pótlólag még 215.969 korona utalványoztatott.³

Az Auer-féle világítás költségeire 4-ik és utolsó részletül 4.064 kor. engedélyeztetett.⁴

II. Szükséglet és fedezet.

1. Egyetemünk személyi és dologi szükségleteit az 1902. évi költségvetési törvény következőleg állapította meg:

1. Személyi kiadások.

Fizetések, pótlékok, lakpénzek . . .	1,321.996 kor.
Ruhailletmények	10.900 „
Helyettesítési díjak	8.000 „
Tiszteletdíjak	21.600 „
Napidíjak	90.822 „
Tandíjkárpótlások és tandíjjutalékok	230.400 „
Jutalmak és segélyek	4.400 „
	<hr/>
	1,688.118 kor.

Ezen javadalom szakok szerint részletezve a következőképen oszlik meg:

¹ 921/1901—02. r. sz.

² 65.359/1901. XI. 23. és 6612/1902. II. 6. vkm. sz.

³ 89.024/1901—02. I. 8. és 41.392/1902. VII. 3. vkm. sz.

⁴ 50.645/1902. VIII. 16. vkm. sz.

Megnevezés	illetmény koronákban
<i>Hittani kar.</i>	
9 nyilv. rendes tanár	99.600
1 nyilv. rendkívüli tanár	5 200
2 tanulmányi felügyelő	2.400
<i>Jog- és államtudományi kar.</i>	
20 nyilv. rendes tanár	206.800
6 nyilv. rendkívüli tanár	32.800
<i>Orvostudományi kar.</i>	
18 nyilv. rendes tanár	183.800
7 nyilv. rendkívüli tanár	39.600
7 adjunctus	24.800
41 tanársegéd	72.000
8 műtőnövendék	6.400
30 gyakornok	24.000
2 szülésznő	2.000
<i>Bölcsészettudományi kar.</i>	
41 nyilv. rendes tanár	405.200
6 nyilv. rendkívüli tanár	34.800
4 adjunctus	14.000
14 tanársegéd	26.800
<i>Könyvtár.</i>	
1 igazgató	7.260
2 ór	11.600
3 tisztt	10.100
2 kisegítő-tiszt	3.900
<i>Irodai, gazdasági és kezelési személyzet.</i>	
1 tanácsjegyző	3.200
1 irodatiszt	2.640
2 iroda-segéd-tiszt	3.800
1 quaestor	3.400
1 ellenőr a quaesturánál	2.700
1 gazdasági igazgató	4.800
1 klinikai gondnok	5.000
1 gazdasági ellenőr	4.200
1 gazdasági műszaki felügyelő	3.400
1 füvészkerti intéző	2.600

Megnevezés	Iletmény koronákban
Altiszti és szolgaszemélyzet.	
7 gépész	8.956
10 laborans	12.220
10 kapus	11.420
5 pedellus	5.600
4 kazánfűtő	3.760
70 szolgál	66.520
133 betegápoló, kórodai cseléd és éjjeli őr	39.770
Rokkantak, napszámosok, szegődvényesek, nőcselédek, ki- segítő szolgálók, raktárnok stb.	41.262
Napidíjak.	
Díjnokok az egyetemi karoknál, a könyvtárnál, quaesturai és gazdasági hivatalnál	9.790
Helyettesítési díjak	8.000
Ösztöndíjak.	
2 ösztöndíj vegyészek számára	} 20.520
4 „ szigorló orvosok számára	
24 „ joghallgatók, orvostanhallgatók és bölcsészet- hallgatók számára	
3 „ bölcsészethallgatók számára	
4 „ horvát-szlavonországi tanulóknak a jogi, orvosi és bölcsészeti karnál	
Tiszteletdíjak és segélyek.	
Az irgalmas nővérek számára misét szolgáltató lelkésznek	500
Tiszteletdíjak	16.100
Jutalmak és segélyek	4.400
Középiskolai egészségügytanári s iskolaorvosi tanfolyam	2.600
Tandíjkárpótlások és tandíjjutalékok	230.400
Összesen	1,735.618
Levonva 2%	26.980
Marad	1,708.638

III. Alapítványok.

Az egyetemi hatósági szervezeti szabályzat 20. §-a szerint az egyetemi tanács, mint *legfelsőbb egyetemi hatóság hatáskörébe* tartoznak az egyetem összes *általános* érdekű ügyei, akár a közigazgatásra, akár az oktatásra vagy fegyelemre vonatkoznak, úgyszintén mindazon ügyek, miket *törvények, szabályok, kiváltságok vagy alapítványok* hozzáutalnak.

Egyetemi alapítványaink felett a felügyeleti jog azonban az állandó közjogi gyakorlat s az 1723. évi LXXVIII. és az 1791. évi XXIII. t.-cikknek szerint is a koronát illeti, mely az ellenőrzést a felelős kormány útján gyakorolja. Ezt jelenti a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister 1885. évi május 18-án kelt 14.825. számú leiratának következő intézkedése is:

„Távol áll tőlem a szándék, hogy az egyetemi alapítványok *kezelését* az alapítók által kijelölt, arra teljesen hivatott közegektől elvonjam, vagy őket ezen eljárásukban a törvény és az általánosan elfogadott jogelvek követelményein túl korlátozzam; de, miután közczélokra rendelt alapítványok kezelését senki sem gyakorolhatja ellenőrzés nélkül, miután hazai közjogunk értelmében a tanügyi és vallási czélokra szolgáló s nem a kormány kezelése alatt levő alapok és alapítványok kezelésének felügyelete és ellenőrzése a koronát, illetve annak e részbeli felelős közegét, tehát engem illet meg, kötelességem ezen felügyeletet és ellenőrzést az egyetemi alapítványokra nézve is érvényesíteni.“

E helyütt mind az egyetem rektorának, vagy az egyes tudománykarok tanártestületeinek kezelésébe

utalt alapítványok, mind pedig az egyetem örök tulajdonához tartozó egyetemi vagyon, az úgynevezett egyetemi alap ez idő szerinti állapota fel fog tüntet-
tetni, ámbár az egyetem uradalmi nincsenek az egyetem rendelkezése alatt, noha ezt dicsőült I. FERENCZ király Ő Felsége sajátkezű leiratában ismételten is meg sürgette. A budapesti kir. magyar tud. *egyetemi alapnak* vagyoni állása a következő:

a) A budapesti kir. magyar tud.-egyetemi alap.

Az egyetemi alapnak 1902. évi költségvetési előirányzata.

Bevétel.		Korona
Gyümölcsöző tőkék utáni kamatok		288.807
Ingatlanok és haszonvételek jövedelme a pécsvárad—duna- földvári és sellyeznióváraljai uradalmakból		215.701
A budapesti egyetemi nyomda üzleti jövedelméből		80.000
Házbér:		
a budapesti I. ker., országház-utca 13. szám alatt bérbeadott ház után	7.108 K.	
a vallásalapból a fűvészkert telkéből kihalasít- tott 1000 □-öl területért járó haszonbér	200 „	
a nemzeti színház részéről az alap tulajdonát képező vegytani intézet és fűvészkert tel- kéből használatra átengedett területért és raktárért járó haszonbér	38 „	
a budapesti Kossuth Lajos- és Újvilág-utczák sarkán fekvő bérház tiszta jövedelme	90.000 „	97.346
Összes bevétel		681.854

Kiadás.		Korona
Alapítványi járulékok:		
a csanádi papnővelde számára	720 K.	
a besztercebányai székesegyház számára . . .	2.520 „	
ösztöndíjakra a közös tápintézeti alapnak, a megszüntetett budai Theresianum helyett 13.440 K. és a nagyszombati nevelő-intézetnek 840 K.	14.280 „	
a vallásalapnak a budai vártemplom adományához	2.814 „	
a tanulmányi alapnak Somogy mezővárosért .	2.419 „	
a varasdi Orsolya-szüzeknek	1.411 „	
Budapest fő- és székvárosának az egyházi zenére és egy rajztanár fizetésére	672 „	
a bozsoki elemi iskolának jutalmakra	17 „	
a közalapok kezelési költségeihez hozzájárulás	75.253 „	100.106
Kegyúri kiadások		11.938
Özvegyek ellátási díjai		591
Vegyesek		600
Kiadások összege		113.235
Egybevetve a nyers bevételek összegével		681.854
Mutatkozik az egyetemi alapból a kincstárba beszállítandó tiszta bevétel		568.619

b) Egyéb egyetemi alapítványok.

Az egyetemi oktatás sikerességének előmozdítását és a tanulóifjúság tudományos tevékenységének serkentését célzó egyéb egyetemi magánalapítványok a lefolyt tanévben is gyarapodtak, illetve rendeztettek.

A *Mensa Academica segélyezésére tett székesfővárosi alapítványokra* a lefolyt tanévben másodizben hirdettett pályázat. A pályázati szöveg a székesfőváros tanácsával egyetértőleg még az 1900/1901. tanévben állapítottatott meg.¹

1890 szept. 10-én Budapesten elhalálozott néhai dr. ORBAY ANTAL végrendeletének 25. pontjában az „*Orvostanhallgatók Segélyegylete*” részére 400 és a *Mensa*

¹ 114. és 1939/1901—2. r. sz.

Academica részére 800 koronát hagyományozott, mely felvétetett és a jelzett alapítványok javára tőkésítettett.¹

Ez alkalommal fölterjesztés intéztetett az iránt, hogy a budapesti kir. m. tudományegyetemre vonatkozó egyetemi, tanulmánykari és ifjúsági egyesületi alapítványokról s hagyományokról a jogi képviseletre hivatott egyetemi tanács épp úgy értesítessék a hagyatéki bíróságok részéről, mint bármely más örökösi, illetve hagyományosi minőségben érdekelt jogi személy.²

Néhai URBÁN JÓZSEF (meghalt 1894 nov. 23) budapesti gyógyszerész 1894 január 6-án kelt végrendelete értelmében 500 frtot hagyományozván a „Gyógyszerésztanhallgatók Segítő-Egyesületé”-nek, neje elhalálása esetére, ezen összeg özvegy URBÁN JÓZSEFNÉ 1901 jan. 23-án bekövetkezett elhunytával esedékessé vált. Az 1900/1901. tanévben beszolgáltatott 725 kor. 60 filléren felül ennek folytán a lefolyt tanévben még 282 kor. 70 fillért vételezett be a rectori hivatal alapítványi pénztára.³

ANDREICS JÓZSEF sebésztudor 1834-ből kelt alapítványa ügyében az alapítvány jelenlegi állását illetőleg a rectori hivatal az 1900/1901. tanévben megkezdett nyomozatot folytatta és kipuhatolta, hogy az alapítvány az Andreics-család esetleges kihalta esetén az egyetem részéről szorgalmazható lenne.⁴

DOBOS FERENCZ 1888 július 1-én végrendeletet tett, melyben általános örököséül egyetlen leányát Etelkát nevezte meg, egyúttal azonban a végrendelet 6. pontjában a következő feltételes hagyományt tette:

¹ 2378/1901—2. r. sz.

² 2378/1901—2. r. sz.

³ 2417/1901—2. r. sz.

⁴ 610/1901—2. r. sz.

„Azon esetre, ha szeretett leányom, általános örökösöm, mielőtt az örökségbe lépne avagy későbbben minden végrendelet vagy törvényes örökös nélkül elhalálozna: kívánom és rendelem, hogy összes vagyonom (hagyatékom) készpénzzé tétessék s ebből mint utóörökségből a következő hagyományok és alapítványok kifizetessenek, u. m. B) köz- és jótékony czélokra és pedig 9. a budapesti tudomány- és műegyetemi tanulók segélyezésére egyenlőleg mindkettő között felosztva 4000 frt.“

LÁZÁR KÁROLYNÉ szül. DOBOS ETELKA részére DOBOS FERENCZNEK 1888 nov. 10-én bekövetkezett elhunytá után a kir. ítélőtábla úgy határozott, hogy a hagyatéknak csak a korlátozás, illetőleg a zárlat följegyzése mellett adassék át. Ez ellen LÁZÁR KÁROLYNÉ keresetet indítván, az érdekelt egyetemi tanács az ügy békés megoldása céljából a letétileg kezelt értékek kiutalása iránti közös kérvényhez az egyetem érdekeinek kellő megóvása mellett hozzájárult.¹

A *budapesti gyógyszerésztestület* a „Gyógyszerészet-tanhallgatók Segítő-Egyesülete“ javára évekkel ezelőtt tett 4000 koronás alapítványát, melynek évenkénti kamatait eddig az egyesület házi pénztárába szolgáltatatta be, teljes összegében szolgáltatatta át az egyetemi rektori hivatal alapítványi pénztárának a lefolyt tanév alatt. Az egyetem tanácsa az alapítványért köszönetét nyilvánította.²

KORÁNYI FRIGYES egyetemi ny. r. tanár, főrendiházi tag 50-éves doktori jubileuma alkalmából a tudóvszgyógyítás buvárlatára 5000 kor. alapítványt tett. Az erről kiállított alapító-levél jóvá-

¹ 1020. és 2396/1901—2. r. sz.

² 1976/1901—2. r. sz.

hagyatott. Ez alkalommal az iránt rendelkezett a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, hogy az életben levő alapítónak az alapító-levél rendelkezéséhez való hozzájárulása akár az alapító-levél példányain, akár külön, de az alapító sajátkezű aláírásával igazolandó.¹

Az általános egyetemi alapítványokra nézve a lefolyt tanévben eszközölt *tőkésítéseket* a következőkben ismertetjük:

Vásároltatott:

a Schwartner-alapítvány javára	5.100 kor.,
a Bene	5.700 „
a Rupp	200 „
a beiktatási díj	1.100 „
a Pauler B)	200 „
a Korányi	300 „
a Röck A)	2.200 „
a Röck B)	1.900 „
a Kautz	4.500 „

összesen 21.200 kor.

névértékű 4⁰/₀-os magyar koronajáradék-kötvény és 3¹/₂⁰/₀-os földhitelintézeti záloglevél. Megjegyezvén, hogy az *egyesületek javára* ugyanakkor történt tőkésítéseket alább közöljük, e helyütt csak annyit említünk meg, hogy az értékpapírvásárlás 105.301 korona 65 fillér ténylegés vételáron 120.400 korona névértékű értékpapírra történt.²

Az *alapítványkezelésre nézve* 4189/1901—2. szám alatt akként rendelkeztem, hogy a pénzfelvételi nyugtatványokat, melyeket a rektor aláír, az *alapít-*

¹ 6752/1902. III. 20. vkm. sz.

² 590/1901—2. r. sz.

ványi pénztár kezelője is, mint felelős számadó tartozik előzetesen aláírni.

Az egyetemi rektori hivatal *alapítványi pénztárának* kezelését az egyetemi tanács 1902. évi márczius 1-én tartott V. rendes ülésében tárgyalván, megelekedéssel vette tudomásul:

hogy a rektori hivatal alapítványi pénztárában kezelt I—XXXIX. alapítvány számvitele és pénzkezelése helyesnek és feltétlenül pontosnak találtatott,

hogy az alapítványok kezelésére nézve kívánt rendszerességet, áttekinthetőséget és tökécsítést az alapítványi kezelő foganasította,

hogy az egész alapítványi ügy kezelése megbízható és gondos kézben van,

hogy az alapítványi okiratok hiteles másolatai díszes kötetbe akként foglaltattak egybe, miszerint ezen okmányok most már könnyűséggel hozzáférhetők,

hogy a célnak megfelelő pénztári napló és főkönyvek szerkesztettek,

hogy az összes alapítványok tőkevagyonra (a takarékpénztári betétek legnagyobb részének érték-papir vásárlására való fordítása folytán) 180.000 koronával emelkedett,

és hogy az előző pénztárvizsgálat óta 68.401 korona 75 fillér vagyonszaporulatot mutat ki a rovincsolási leletek hiteles összehasonlító táblázata. 1901 január 17-én volt az alapítványok vagyona 1,025.321 korona 41 fillér, 1901 deczember 21-én pedig 1,093.713 korona 16 fillért tett; vagyis a többlet 68.401 korona 75 fillér.

E vagyonszaporulathoz hozzáadandó még az Egyetemek Kórház - Egylete javára tulajdonjogilag bekebelezett 13.309/1. hrsz. Gellért-hegyi szántóból

álló tehermentes (+) telek is, melynek vételára fejében 1900 október 3-án 17.504 koronát, kincstári illeték fejében pedig 1902 márczius 21-én 517 korona 66 fillért fizetett ki a rectori hivatal alapítványi pénztára.

Hozzáadandó továbbá az Általános Egyetemi Segélyegyesület ez idén létesített segélylakásainak ingó vagyona is. Eddigelé 1940 korona 72 fillér érték.¹

IV. Építkezés.

Egyetemi épületeinkre nézve a következőket jelenthetem:

1. A II. sz. *sebészeti kóroda* Baross-utczai palotája teljesen elkészülvén és használatba vétetvén, a nmélt. vallás- és közoktatói minister úr értesített, miszerint tudomására hozta Budapest székes-főváros közönségének, hogy a nevezett klinikának a sz. Rókus-kórházban történt bérleti elhelyezése megszűnt, miért is a sz. Rókus-kórház sebészeti osztályához tartozó helyiségeknek az egyetemi II. sz. sebészeti klinika céljaira történt átengedése ügyében létrejött, majd meghosszabbított szerződést csakis 1902. évi július hó 1-ig tekinthetik fennállóknak. Ez alkalommal hálás köszönetét nyilvánította a székes-fővárosnak azért a nemes áldozatkészségért, melylyel a sz. Rókus-kórház említett helyiségeit az egyetemi oktatás céljaira átengedni s ez által úgy a magyar orvosi tudomány fejlesztését, mint az ápolott betegek érdekeit előmozdítani sziveskedett.²

¹ 1137/1901—2. r. sz.

² 61.358/1901. X. 4. vkm. sz.

2. Az általános kór- és gyógytani, valamint a Pasteur-intézet elhelyezésére szolgáló épület felépítésére vonatkozólag az építkezéssel megbízott KISS ISTVÁN által bemutatott tervezet jóváhagyatott és az építkezés költségeire 550.315 korona 39 fillér engedélyeztetett. KISS ISTVÁN műépítész részére 22.287 korona 77 fillér tiszteletdíj egyidejűleg megállapítottatott.¹

A teljesítendő munkálatokra az árlejtés kihirdettetett.²

3. Az egyetemi két kórboncztani intézet az orvoskari központi telepen fekvő volt anatomiai épületbe költözvén át, az ezen intézetek céljaira eddig bérelt Mária-utczai 40. sz. ház bérlete 1901 november 1-re felmondatott s egyúttal a szükséges visszaalakítások iránt intézkedés történt. De nem zárkozott el a minster úr az elől, hogy ezen épület annak idején az idegkórtani tanszék céljaira vétessék használatba,³ a mi utóbb meg is történt.

A visszaalakítási munkálatokra 2422 korona 36 fillér engedélyeztetett.⁴ A ház bérlete 1902 július hó végével szűnt meg.⁵

4. Az új kórboncztani intézet épületét az egyetemi gazdasági hivatal vette kezelésébe, az épület igazgatását pedig PERTIK OTTÓ ny. r. tanár vállalta el.⁶

5. Az egyetemi templom és papnövelde épületében tűzrendészeti szempontból szükséges építési munkák végzésére HERCZEG ZSIGMOND építész nyert megbiza-

¹ 79.390/1901. XII. vkm. sz.

² 4082/1902. I. 27. vkm. sz.

³ 49.864/1901. X. 8. vkm. sz.

⁴ 82.277/1901. XII. 27. vkm. sz.

⁵ 27.572/1902. IV. 17. vkm. sz.

⁶ 30.813/1902. V. 9. vkm. sz.

tást.¹ A helyreállítási munkák végzésére pedig 400 korona engedélyeztetett.²

6. *A hittudományi kar tanári szobájának* bebutorozására és *a rectori hivatal levéltári helyiségeinek* kibővítésére összesen 1161 korona összeg engedélyeztetett.³

7. *A jog- és államtudománykari dékáni hivatal* főbejárója előtt felállítandó korlát költségeire 620 korona utalványoztatott.⁴

8. A nmélt. vallás- és közoktatási minister úr elrendelvén, hogy az egyetemi épületekben levő *tanári és tisztviselői természetbeni lakásokban légszesz- és villamos-árammérő-órák állíttassanak fel*, az egyetemi tanács a következő javaslattal járult a vallás- és közoktatási minister elé:

A szerzett jogok érintetlenül hagyandók.⁵

9. *Az egyetemi központi épületben levő díszteremhez vezető főlépcső szönyegezésére* 1212 korona 50 fillér engedélyeztetett.⁶

10. *Az új szemészeti, II. sz. belgyógyászati, orr-, gégyógyászati és fülgyógyászati klinikák* elhelyezése ügyében az egyetemi tanács az Üllői-úti dohánygyár és egyetemi fűvészkert alternatív javaslasával fölterjesztést intézett.⁷

¹ 1688/1901—2. r. sz. és 84.328/1901. XII. 11. vkm. sz.

² 1687/1901—2. r. sz. és 59.979/1901. XII. 6. vkm. sz.

³ 84.842/1901. XII. 21. vkm. sz.

⁴ 92.082/1901. XII. 28. vkm. sz.

⁵ 4595/1901—2. r. sz.

⁶ 29.616/1902. V. 20. vkm. sz.

⁷ 4413/1901—2. r. sz.

ÖTÖDIK FEJEZET.

EGYETEMI KORMÁNYZAT.

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

I. Szabályzatrevisio.

Régibb s újabb tanácshatározatoknál fogva serényen foly a szabályzatrevisio.

Az egyetemi szabályzatrevisio első tervezetét a szerkesztő dr. MARGITAI ANTAL egyetemi tanácsjegyző elkészítette. A nagyterjedelmű és szerves mű első hat fejezetének előadói szövege, dr. MÁTÉ SÁNDOR egyetemi első könyvtárőr és NICKMANN OTTÓ irodasegédtsízt támogatásával el is készült és kézirat gyanánt a Tanács javaslatára kinyomatik a nmélt. v. és k. o. minister úr rendelete következtében. Az egyesületi és fegyelmi rész már ki is adatott bizottsági jelentés-tételre.

A revisionalis munkánál minister úr ő Excellentiája 2000 koronát utalványozott a szerkesztő dr. MARGITAI ANTAL egyetemi tanácsjegyző kezéhez, egyúttal pedig — a munkálat ingyenes kinyomatásának engedélyezhetése céljából — előzetes tájékoztató jelentést kívánt a munkálatról;¹ mire az egyetemi tanács elhatározta, hogy a szerkesztő által hivatalos megbízatás folytán összegyűjtött, kidolgozott s összefüggő tervezeti anyag, mint a szerkesztő-tanácsjegyzőnek előadói tervezete *kézirat gyanánt* annál inkább kinyomatandó, minthogy az egyetemi tanács az egyes tudománykarok beható

¹ 56.604/1901. X. 11. vkm. sz.

és tüzetes véleményét fogja kívánni; ez pedig feltételezi, hogy a tanártestületek minden tagja az egész szerves anyagot tanulmányozza, a mi a munkálat kellő számban leendő sokszorosítása nélkül elképzelhetetlen.¹

Ez alapon intézett előterjesztés folytán a nm. vallás- és közokt. minister úr megengedte, hogy a szabályzat-revisionalis munkálat az egyetemi nyomdánál díjtalanul nyomassék ki. Egyúttal felszólítja ő Excellentiája az egyetemi tanácsot, hogy a tárgyalásokhoz szükséges példányszámok kiosztása után az anyag szabályszerű tárgyalásáról gondoskodják s a tárgyalások eredményéről tegyen jelentést. Elrendelte továbbá, hogy a nyomda a szedést a tárgyalások befejezése utánig tartsa készen és a végleges kinyomatás után az egyes példányokat, mint kiadásában megjelenőket árusítsa, illetve hozza forgalomba.²

Az egyetemi élet minden ágára kiterjedő ezen egységes tervszerű végleges befejezése az 1902/3. tanévre várható.

II. Rektorválasztás.

Az 1901/902. tanévi magistratus megválasztása a rendes időben történt, az ünnepélyes beiktatás 1902 szeptember 15-én a minister úr és nagy közönség jelenlétében ment végbe.

Az 1902/903. tanévi dékánok és a rektori electorok megválasztását a karok a szabályszerű módon és időben végezték. Megválasztatott dekánnak a hittudományi karban SZÉKELY ISTVÁN, a jogi karban SCHWARZ GUSZTÁV, az orvosi karban THANHOFFER LAJOS, a bölcsészeti karban PAUER IMRE ny. r. tanár.

¹ 909/1901—2. sz. 1901 X. 26-án tartott r. ülésből.

² 78.437/1901. XI. 30. vkm. sz.

Rektori választókül kiküldte:

a hittudományi kar: BERGER EV. JÁNOS, DEMKÓ GYÖRGY, SZÉKELY ISTVÁN, KIS JÁNOS,

a jogi kar: HERCZEG MIHÁLY, ANTAL GYULA, MARISKA VILMOS, KIRÁLY JÁNOS,

az orvosi kar: SCHULEK VILMOS, TAUFFER VILMOS, LIEBERMAN LEO, BÓKAY JÁNOS,

a bölcsészeti kar: THÁN KÁROLY, b. EÖTVÖS LORÁND, GYULAI PÁL, P. THEWREWK EMIL tanár urakat.

Az egyetemi kormányzat 1902/903. évi vezetőjének, a Rector Magnificusnak megválasztása azonban nem reményelt haladékokat szenvedett.

A választók 1902 jun. 9-én szabályszerű ülést tartottak, melyen a szűkebb választáson is egyenlően oszoltak meg a szavazatok AJTAI K. SÁNDOR és HÖGYES ENDRE orvostudományi tanárok közt.¹ A döntés ily előzmények után a vallás- és közoktatási miniszter úrra hárulván, Ő nagyméltósága 42.316/1902. VI. 18. számú leiratában kijelentette, hogy tekintettel a hasonló esetekben hivatali elődje által is irányadóul vett szolgálati időszámságra, AJTAI K. SÁNDOR javára dönt.

AJTAI K. SÁNDOR azonban a rektori méltóságot nem akarta elvállalni, miért is okai elfogadhatósága feletti határozás céljából a rektorválasztók 1902 jun. 26-án újból összegyűltek, mely alkalommal a többség AJTAI K. SÁNDOR okait figyelembe vehetőeknek nem találta. AJTAI K. SÁNDOR azonban e határozat ellen a vallás- és közoktatási miniszterhez felebbezett, ki a lemondást elfogadta.²

Ily körülmények közt új rektorválasztás vált szükségessé, mely a tanács 1902 jun. 30-án tartott VIII.

¹ 4341/1901—902. r. sz.

² 44.594/1902. VI. 26. vkm. sz.

rendes üléséből kelt végzés értelmében 1902/3. tanév elején, ugyanazon választók által ejtendő meg.

Az 1902 szeptember 1-ének d. e. 10 órájára szabályszerűen összehívott választók¹ egyhangúlag tehát mind a 16 szavazattal csurgói KÉTLY KÁROLY orvoskari ny. r. tanárt választották 1902/3. tanévi rektorrá, ki a választást köszönettel fogadta s a vallás- és közoktatásügyi Minister úr megerősítő leirata mellett hivatalába lépett.

III. Rectori hivatal.

Visszatérve az 1901/2. tanév történetének vázolásához jelentem, hogy bár hivatalomban egy tanácsjegyzőn s egy irodatisztn kívül csak díjnokok dolgoztak, mégis sikerült a munkaerők megfeszítésével ellátni az *általános igazgatási, fogalmazói, informatív, alapítványkezelői, levéltári és kezelőtisztii teendőket*, s több szerves munkálatot gondosan elvégezni.

Jövőre segítve lesz a személyzeti hiányon. A Tanács okadatolt fölterjesztéseire Ő Excellentiájának S9.005/1901. XII. 20., továbbá 29.669/1902. V. 7. számú leiratai reményleni engedik a helyzet javulását, főleg miután a nmltgú minister úr *az organisatio iránti kérelmeinket indító okaiknál fogva általánosságban maga is pártolja és elismeréssel konstataulta a rectori hivatalnak újabban több irányban kifejtett eredményes tevékenységét.* Egyúttal a rectori hivatal díjnoktartási átalánya fejében az eddigi 2295 korona helyett 5110 koronát, a rectori hivatal irodaátalánya fejében az eddigi 600 korona helyett 2500 koronát, a quaesturai díjnokok illetményeire 1267 koronát, a hittudománykari

¹ 4870/1901—902. r. sz.

dékáni hivatal részére 300, a jogi kar részére 1000, az orvosi kar részére 600, a bölcsészeti kar részére 500 korona irodai átalányt engedélyezett az eddigi 100—100 korona helyett. Ez alkalommal a rectori hivatal részére egy irodatiszti és egy irodasegéd-tiszti állás rendszeresítését is ígérte.¹

Az egyetemi administratio érdekében az *egyetemi tanács*, az *egyetemi közigazgatási és quaesturai tisztségviselők emlékiratával foglalkozva* 1902 június 30-án tartott VIII. rendes ülésében beható eszmecsere tárgyává tette az egyetemi hivatali szervezet és tisztségviselői kérdés ügyét. Eredményeként részletes indokolás mellett, a fokozatos fejlesztés szükségességének kiemelésével, az egyetemi közszolgálat érdekében a tényleges szükséglethez képest egyelőre a következők teljesítését nyilvánította ki az egyetemi administratio érdekében szükségesnek:

1. *Rendszeresítendőek*: a) *kezelői hivatali teendőik ellátására négy irodasegéd-tiszti állás* (a központ, a jogi, orvosi és bölcsészeti kar dékáni hivatal részére);

b) *a fogalmazói szak ellátására*: a) *egy segélydíjas fogalmazó-gyakornok*, a succrestentia biztosítása céljából; szolgálatátételre a hittudományi karhoz beosztva;

β) *két egyetemi segédfogalmazói állás*, egyik az orvosi, másik a bölcsészeti kar dékáni hivatalában;

γ) *két egyetemi fogalmazói állás*, egyik a rectori hivatalban, másik a jog- és államtudományi kar dékán hivatalában.

2. Kérelmezi a tanács, hogy az ő jegyzője, az egyetemi tanács régebbi határozata értelmében is a VIII. fizetési osztályból a VII. fizetési osztályba helyeztessék át.

¹ 29.669/1902. V. 7. vkm. sz.

3. A tisztviselői állások a *szolgálati cím és jellegre való figyelemmel* a nagymélt. vallás- és közokt. minisztérium központi személyzetével oly módon foglalandók *összlétszámba*, hogy a *csoportosítás* sem az előléptetésnél, sem a magasabb fizetési osztályba való kinevezésnél akadályul ne szolgáljon.

*A szerzett jogok nem érintetnek.*¹

Az egyetemi tanácsjegyzői állás javadalmára nézve az egyetemi tanács a következő határozatot hozta: „Az egyetemi tanácsjegyző az oklevélkiállítási illetményeknek a dologi kiadások (bőr, zsinór, viasz, pecséttek, bélyeg, szöveg nyomása stb.) levonása után fenmaradó részét ezentúl is élvezze; de ezzel kapcsolatban a diplomák helyes kiállítását illető felelősség tovább is a tanácsjegyzőt terheli. Az oklevéljavadalom 20%-át a rektori hivatal azon tisztviselőjének jutalmazására köteles a tanácsjegyző fordítani, a kit arra legérdemesebbnek ítél.”²

V. A Tanács tárgyalásán átment fontosabb ügyek.

1. Iktatókönyv.

Az egyetem rektorának és Senatusának 1901/2. tanévről vezetett Iktatókönyve 5501 számot tüntet fel, mely azonban korántsem képviseli a tényleges ügyforgalmat. Az egy ügyre vonatkozó iratok egy iktatószám alá foglaltatván, az iktatókönyv számai megközelítőleg sem érik el a tényleg lebonyolított ügydarabok számát. A feltüntetett ügydarabok közül 5430 darabot a rektor elnököleg intézett el, az egyetemi tanács pedig 171 ügyben hozott határozatot.

¹ 3638/1901—02. r. sz.

² 3164/1901—02. VI. r. ülés.

Néhány fontosabb tárgyalásról meg kell emlékezniem.

2. Tanszéki ügyek.

a) A jog- és államtudományi kar a parallel jogi tanszékek és előadások ügyében kelt munkálatát az egyetemi tanács véleményes javaslattal felterjesztette.¹

b) A második „magyar magánjogi“ tanszék betöltése iránt kelt jogkari véleményes javaslatot a tanács a jelölés megtétele végett küldte vissza a karhoz.²

c) THANHOFFER LAJOS és LENHOSSEK MIHÁLY ny. r. tanároknak a bonczatani és szövettani oktatásra vonatkozó 1900/1901. tanévi beadványa ügyében a kérdés újlagos tárgyalása után a lefolyt tanévben érkezett le a vall. és közokt. minister döntése.³

d) A bölcsészettudományi kar részéről előterjesztés tétetett a ketté választott állattani tanszék másodikának, az összehasonlító szövet- és fejlődéstani tanszéknek elhelyezése ügyében.⁴

e) Az egyetemi tanács a „Torna és vivó tanfolyam“ kérdésének rendezése ügyében bizottságot küldött ki, mely eljárásról érdemileg legközelebb fog jelentést tenni.⁵

3. Tanulmányi ügyek.

a) A nmélt. vallás- és közokt. minister úr szükegesnek jelezvén, hogy a tanulmányokat igazoló okmányok az összes hazai főiskolákon egyenlő elvek szerint állíttassanak ki és kezeltessenek,⁶ az egyetemi tanács kifejtette, hogy

¹ 2177 és 2529 1901—2. r. sz.

² 4369/1901—2. r. sz.

³ 32.540.1902. VI. 16.

⁴ 4607/1901—2. r. sz.

⁵ 2358.1901—2. r. sz.

⁶ 83.446.1901. XII. 20. vkm. sz.

a terrbe vett egyöntetű szabályozás — tekintettel ezen kir. autonom egyetemnek aequiparatióra nem mindenben alkalmas szervezetiére, jellegére, továbbá népességi s egyéb administratív viszonyaira, nem áll az ügy érdekében, annyival kevésbbé, mert ily természetű intézkedés legcélszerűbben a változó helyi szükséglethez igazodik.¹

b) Az egyetemi hallgatókat figyelmeztette a Tanács, hogy a vallás- és közokt. miniszterhez intézendő kérvényeiket a tanács, illetve az illetékes tudománykar útján tartoznak beterjeszteni, nem pedig közvetlenül.²

c) Előfordult esetből kifolyólag az egyetemi tanács behatóan foglalkozott a hiányos előminősültségű hallgatók felvételi módoszatainak egységes megállapítása kérdéseivel, mire nézve azonban némely véleményes jelentés beérkezése csak a jövő tanévre várható.³

d) Az egyetemi doktori és gyógyszerészmesteri oklevelek nagysága a bélyeg és illetékszabályok 44. §-ában meghatározott szabályszerű ívnagyságot (1750 cm²) meghaladván, a m. kir. pénzügyminisztérium fölhívására intézkedés történt az iránt, hogy ezen oklevelek az eddigi 2 koronás bélyeg helyett 3 koronás bélyeggel láttassanak el.⁴

e) Értesített a vallás- és közokt. miniszter úr, hogy a középiskolai érettségi vizsgálati utasításnak a latin írásbeli dolgozatra vonatkozó intézkedését akként módosította, hogy a magyarból latinra való fordítás helyébe a latinból magyarra való fordítást léptette.⁵

f) A jog- és államtudományi kar azon álláspontra helyezkedett, hogy az Ö. cs. és ap. kir. Felsőegének

¹ 2248/1901—02. r. sz.

² 69.438/1901. X. 1. vkm. sz.

³ 4282., 4568., 4821., 3912/1901—02. r. sz.

⁴ 15.915/1902. III. 7. vkm. sz. és 3424/1901—02. r. sz.

⁵ 22.232/1902. IV. 14. vkm. sz.

1883. évi aug. 20-án kelt legfelsőbb elhatározásával jóváhagyott jogi tanulmányi rendtartás 9. §-a szerint *az alapvizsgálatra bocsátás kérdésében az illetékes tandíri kart illeti a végérvényes határozathozatal.* A vallás- és közokt. minister kijelentette, hogy az idézett szakasz ily értelmezését nem teheti magáévá. *A tudománykarok csak arra a kérdésre nézve határoznak végérvényesen, hogy valamely jelölt bír-e valamely alapvizsgálatra bocsátáshoz megkívánt személyi és tanulmányi előminősültséggel.*¹

g) A nm. vallás- és közoktatási miniszter úr véleményes jelentést kívánván *az elméleti jog- és államtudományi államvizsgálatról és a jogi oktatásról szóló előadói tervezetre nézve,*² a jog- és államtudományi kar behatóan kifejtette az előadói tervezet hiányát, a kötelező doktorátus tervezett eltörlésének elhibázottságát és a jogi oktatás decentrálizációjában rejlő veszélyeket.³ A fölterjesztés a tanácsi tárgyaláson többséget nyert s felküldetett.

h) Az új orvosdoktori szabályzat életbeléptetésével összefüggő némely kérdésnek, különösen pedig az egy-évi kötelező orvosi gyakorlat szabályozásának megvitatása céljából 1901 nov. 15-én a vallás- és közoktatási ministeriumban értekezlet tartatott,⁴ melynek eredménye a belügyminister úrral egyetértőleg kibocsátott szabályrendelet „*az egy-évi kötelező kórházi gyakorlat tárgyában.*”⁵

i) Azon orvosjelöltek részére, *a kik a magyar kir. honvédorvosi kar tényleges állományába kívánnak belépni és mint a honvédorvosi alkalmazó iskola növendékei az egy-évi*

¹ 76617/1901. XI. 5. vkm. sz.

² 281/1902. I. 18. vkm. sz.

³ 4867/1901—902. r. sz.

⁴ 69.515/1901.

⁵ 11.843/1902. III. 3. vkm. sz.

kötelező kórházi gyakorlatot a budapesti honvéd helyőrségi kórházban töltik ki, megengedtetett, hogy az illetők a két-hónapi szülészeti gyakorlatot az *egyetemi II. sz. szülészeti és nőgyógyászati klinikán* teljesíthessék.¹

k) A *nyolczadik szünidei orvosi kurzus* vezetőjének kérelmére és az orvosi kar pártoló előterjesztésére megengedtetett, hogy az említett tanfolyam előadásainak megtartására a budapesti egyetemi klinikák beteganyaga és az orvoskari intézetek felhasználtassanak.²

l) Fölterjesztést intézett az egyetemi tanács a „*Magyarországi Gyógyszerész-Egylet*”-nek a gyógyszerészsegédek gyakorlati éveire vonatkozó azon beadványa ügyében, hogy a *segédi évek csak a gyógyszerészmesteri oklevél megszerzése után* legyenek kitölthetők.³

m) *Személyzeti törzskönyv.* A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ő Excellenciája elrendelte, hogy az egyetem személyzetéről évenként rendszeres kimutatások terjesztessenek föl. E célból megfelelő mintákat is küldött le.⁴ Az egyetemi tanács tudomásul vette a budapesti egyetemnek megfelelő űrlapok szerkesztését.⁵

n) A tanács gondoskodott az *egyetemi budget* előkészítéséről. Az egyetemi költségvetés előirányzatának elkészítését pontosabbá és mindenre kiterjedővé fogja tenni, ha az egyetem maga állítja össze a szükségleteket. E célra űrlapokat nyomattam, melyeket a karok részéről történt kitöltés után a rektori hivatal összesíti.⁶

¹ 23.534/1902. V. 9. vkm. sz.

² 26.252/1902. IV. 18. vkm. sz.

³ 1064/1901—902.

⁴ 17.936/1902. III. 18. vkm. sz.

⁵ 3592/1901—2. r. sz.

⁶ 4313/1901—2. r. sz.

o) Érdekesen fejlődik a *nyomtatványcsere*. Az 1900/1901. tanévben megindított *kiadványcsere-közlekedés* a hazai közhatóságokkal, valamint a hazai és külföldi egyetemekkel és főiskolákkal a lefolyt tanévben már rendes mederben haladt. A 709 csomagban expedált kiadványokhoz értesítő iratok is csatoltattak, magyar, latin és francia nyelven, valamint ugyanily nyelvű átvételi elismervények. Örömmel jelenthetem, hogy a hazai hatóságok, valamint a hazai és külföldi főiskolák most már rendszeresen és nagy számban küldik kiadványaikat s míg egyfelől számos értékes művet küldhettem meg ily módon az egyetemi könyvtárnak és az intézeti szakkönyvtáraknak, addig másfelől a rektori levéltár is számos hasznos adminisztratív kiadvánnyal gazdagodott.¹ Maga a *m. kir. államvasutak igazgatósága* összes érvényben álló, 170 kötetet tevő szabályzat-gyűjteményét küldte meg.

A *magyar országgyűlés képviselőházának elnöke* gróf APPONYI ALBERT ő Excellentiája rendeletéből az egyetemi tanács felkérésére² a képviselőház összes nyomtatványai megküldetnek az egyetemi tanács részére.³

p) A nagymélt. vallás- és közoktatásügyi minis-
terium „*Hivatalos Közlöny*”-ében megjelent *rendeletek joghatálya, illetőleg a külön közlés mellőzése* befejezett dolog,⁴ bár az egyetemi tanács azt hiszi, hogy az egyetem sajátlagos szervezeténél és jelentőségénél fogva igényt tarthat arra, miszerint az ügyeit érintő intézkedések vele a hagyományos módon közöltesse. Egyúttal fölmerült az „*Egyetemi Közlöny*” eszméje is.⁵

¹ 2281/1901—2. r. sz.

² 1887. és 2989/1901—2. r. sz.

³ 3100/1901—2. r. sz.

⁴ 25.382/1902. IV. 16. vkm. sz.

⁵ 4100/1901—2. r. sz.

r) A rég multban előfordult s a lefolyt tanévben kiderült eset alkalmából elrendelte a tanács, hogy:

α) a *doktori oklevelek kiszolgáltatása* ezentúl szabályszerű kézbesítő-könyv mellett történhetik,

β) az *Album Doctorale bejegyzéseinek hitelessége* czéljából a bejegyzéseket a tanácsjegyző ellenőrzi és hitelesíti.

γ) a *felvátási lapok* évről-évre a legnagyobb gondal őrzendők úgy, a mint az 1900/1901. tanévben kibocsátott ügykezelési utasításban is elrendeltetett.¹

A nagym. vallás- és közoktatásügyi ministeriumnak a *nyomtatványügy rendezése, az egyetemi administratív szükségletek, a fedezeti igények mérséklése és az egyetemi administratív átalányokról szóló számadások* ügyében kelt 29.669/1902. sz. leirata több oly nyilatkozatot tartalmazván, mely az egyetemmel szemben nem használható, a Tanács kötelességének tekintette közvetlen Ő Excellentiája elébe járulni s kijelenteni, miszerint „a leiratban foglalt bírálatokat, melyeket az egyetemi Tanács ily alakjukban nem vehet egyszerűen tudomásul, ezen előterjesztés értelmében, illetve a nyert felvilágosítások alapján módosítani és illetén módon a Tanács mely sajnálatára előidézett dissonantiát megszüntetni méltóztassék.” A Tanácshoz ő Excellentiája aláírásával nem is érkezett egyetlen rendelet se, melynek hangja ellen az egyetem kifogást tehetett volna.

V. Fegyelmi ügyek.

A rektornak és Tanácsnak nincs keserűbb kötelessége, mint a *fegyelem* gyakorlása. Jó, hogy a hallgatóságnak elenyésző csekély töredéke az, melyre a *Tanulmányi és fegyelmi szabályzat büntető határozmányait* kellett alkalmazni.

¹ 4392/1901—2. r. sz.

Az első tanfélév végén figyelmeztetnem kellett néhány egyetemi polgárt, hogy ne vállalkozzék olyan küldetésre, mely az egyetemi polgár magas színvonalú feladatával és komoly tanulmányaival összhangba nem hozható.¹

Hivatalos értesülés következtében figyelmeztetnem kellett néhány nem magyar ajkú izgatót, hogy üzelmeik az egyetemből való kizárást fogják maguk után vonni.²

Hivatalos följelentésre *indexhamisítás* derülván ki, a tettesnek hamisított félëve s az azok alapján kieszközölt végbizonyítványa megsemmisítettett s az illető az egyetemre való újabb beiratkozástól véglegesen eltiltatott.³ Ez alkalommal figyelmeztettem az egyetemi hallgatóságot, hogy a leczkekönyv-hamisítások nemcsak fegyelmileg fognak megfenyítettetni, hanem az ilyen tiltott cselekményeket bűnvádi úton is fogja üldöztetni az egyetemi tanács.

A Tanács a könnyelműekre komolyan ügyelve a következő megtorló lépéseket tette: 1320, 2373, 2912 és 2507/1901—2. szám alatt *indexhamisítás* miatt 25 egyetemi hallgató ellen folytattatott le a fegyelmi eljárás, melynek szomorú eredményeként 4 hallgató örökre, 5 hallgató bizonyos számú félëvekre utasítottatott el az egyetemről, 12 hallgató az egyetemi tanács színe előtt, 3 pedig az egyetem rektora által leendő megdorgálásra ítéltetett, egy hallgatóra nézve pedig az egyetemről örökre való elutasítás mellett az egyetemi tanács a kolosvári és zágrábi egyetemektől való elutasítást is javaslatba hozta.

A tandíjmentességnek csalárd úton megkísérlett kieszközölése.

¹ 2196/1901.—2. r. sz.

² 3388/1901—2. r. sz.

³ 1933/1901—2.

közlésének vétsége miatt egy hallgató az egyetemtől örökre elutasított.¹

Meg kell jegyezmem, hogy az előadásokat a múlt évben a beiratkozottaknak legalább annyi százaléka látogatta nálunk, mint akár a bécsi, akár a berlini, vagy más nagy egyetemen. És a sok tan- és vizsgateremben csak egy eset merült fel, hol két egyén megfélekedezett a helyről és a csendes viseletről. A két egyént a Tanács a budapesti tudományegyetemről örökre elutasította, az egyikre nézve azon súlyosbíttással, hogy fölterjesztést intézett a vallás- és közokt. minister úrhoz az iránt, hogy az illetőt a másik magyar egyetemtől is utasítsa el. Újra felvétel után² az egyetemi Tanács egyik terhelt ügyében hozott ítéletét oda módosította, hogy az egyetemtől ezt is örökre elutasítja és az 1901/2. tanév első felének elvesztésére ítéli.³

A sok ezer hallgatóval való személyes és közvetlen érintkezésnél, kivételnélkül minden esetben tapasztaltam, hogy az atyai szívet és tekintélyt tiszteli és becsüli az ifjúság. Nehéz körülmények közt a kötelességtudásra, becsületérzésre és hazafiságra mindig sikerrel hivatkoztam.

VI. Kedvezmények.

E helyütt említhetjük meg, hogy az egyetemi Tanács a lefolyt tanév alatt szívesen látta hajlékaiban:

a *Szabad Lyceumot* népszerű előadások tartása céljából;⁴

¹ 1166., 1746. és 3356/1901—2. r. sz.

² 4383/1901—2. sz. alatt.

³ 17.962/1902. III. 12. vkm. sz.

⁴ 3259 és 3468/1901—2. r. sz.

a *Madách-kört* három előadás tartása céljából;¹
a *Műegyetemet* nemzetgazdasági előadások tartására;²

a *Földrajzi Társaságot* ülés tartása céljából³ stb.;
végül átengedte a kupolatermet a „*Népszerű Főiskolai Tanfolyam*“ előadási céljaira is félévről-félévre visszavonhatólag azon esetre, ha a tanfolyam elnöksége felelősséget vállal, illetve kártalanítást ad a lámpák, padok és teremfölszerelések netáni megrongálása esetében, s ha az őrt álló, illetve takarító egyetemi szolgák megfelelő díjazásáról gondoskodik.⁴

VII. Segélyezések.

Segélyben részesültek: DEMETER DOMOKOS III. éves joghallgató, a ki 80,⁵ TÖTTÖSSY BÉLA II. éves bölcsészethallgató és ERDŐDI ANTAL II. éves joghallgató, a kik egyenkint 50 koronát kaptak Ő Excellentiájától.⁶

Néhai SCHWARCZ GYULA özvegyének a tudományegyetem rektora által kiadott temetkezési segély visszatérítésére 1000 kor. temetkezési segély engedélyeztetett;⁷

néhai PATTERSON ARTHUR ny. rk. tanár leányai közül Margit Eszter részére 1904 június végéig, Orsolya Emma részére 1902 június hó végéig egyenkint 220 kor. nevelési járulék folytatólag engedélyeztetett;⁸

¹ 3358/1901—2. r. sz.

² 91/1901—2. r. sz.

³ 3797/1901—2. r. sz.

⁴ 4412/1901—2. r. sz.

⁵ 69.170/1901. IX. 28. vkm. sz.

⁶ 73.204/1901. X. 14. vkm. sz.

⁷ 30.574/1901. XI. 8. vkm. sz.

⁸ 74.916/1901. XI. 4. vkm. sz.

néhai LAUFENAUER KÁROLY ny. r. tanár ravatalozási költségeire 300 kor. engedélyeztetett oly megjegyzéssel, hogy a jövőben ehhez hasonló költségek utalványoztatni nem fognak.¹

A folyó évi állami költségvetésben a budapesti tudományegyetemen alkalmazott *adjunctusok és tanársegédek lakbéréi* az 1893. évi IV. t.-cz. határozmányai szerint fölemeltetvén, az újabb illetmények folyó évi aug. elsejétől kezdve kiutalványoztattak.²

LÉPP KÁROLY budapesti Pasteur-intézeti segédorvosnak 600,

HORACSEK JÁNOS budapesti Pasteur-intézeti segédorvosnak pedig 400 kor. jutalomdíj engedélyeztetett.³

YOLLAND ARTHUR magántanító részére az angol nyelv és irodalomból tartott előadásokért járó tiszteletdíj fejében 2000 kor. utalványoztatott.⁴

VAY LAJOS gróf, egyetemi vivómester részére a mult év végén⁵ engedélyezett 1000 kor. segélyösszegen felül még 600 kor.,⁶ az 1901/2. tanévre szólólag pedig 2000 kor. segély engedélyeztetett.⁷

Az egyetemi tanács özv. VÖRÖS ÁKOSNÉ részére 50 és özv. FEHÉR GYULÁNÉ részére 100 kor. segélyt engedélyezett.⁸

A jutalmazásoknál egy közigazgatási tisztviselőt is nevezhetek meg, t. i. FÁCZONYI GYULA egyetemi irodatiszt nyert, mint az alap- és államvizsgálati

¹ 91.366/1902. I. 12. vkm. sz.

² 43.189/1902. VII. 13. vkm. sz.

³ 8393/1902. II. 11. vkm. sz.

⁴ 5304/1902. I. 23. és 42.987/1902. VII. 2. vkm. sz.

⁵ 57.845/1901. VIII. 23. vkm. sz.

⁶ 66.524/1901. IX. 25.

⁷ 28.722/1902. V. 13. vkm. sz.

⁸ 1326., 1862. és 4886/1901—2. r. sz.

bizottságok tollnoka, 400 kor. jutalmat a vall.- és közokt. minister úrtól.¹

TRÉFORT ÁGOSTON feledhetetlen vall.- és közokt. minister emlékére felállítandó szobor költségeihez egyetemünk hittudományi kara 50, jog- és államtudományi kara pedig 1000 kor.-val járult.²

A brailai ev. ref. egyház részére 50 koronát szavazott meg a jog- és államtudományi kar.³

VIII. Altisztek és szolgák.

Az egyetemi altisztek és szolgákra nézve a következőket jelentem:

Az egyetemi altisztek és szolgák *szolgálati és minősítési táblázatait* rektori hivatalom elkészítette, s ezzel létrejött azon megbízható törzskönyv. mely az *altisztek és szolgák pontos létszámának vezetésére* képesít. Az űrlapok azonban nemcsak a létszámvezetésének, de egyúttal az altisztek és szolgák *fegyelmi*, szabadságolási és egyéb viszonyainak feltüntetésére is szolgálnak.⁴

Az egyetemi *altisztek és szolgák létszámának felvételét* követte a rangsor szakszerű összeállítása, melynek eredményeként az egyetem rektora oly *megbízható* munkát mutathatott be a vallás- és közoktatásügyi minister úrnak, mely a *gyakorlati szükséglet igényeit minden irányban* kielégíti.⁵ A rangsort változatlanul közölte a *Hivatalos Közlöny* 1902. évi jun. 15-iki 13-ik számában.

Altiszteink és szolgálaink *rendszeresített létszáma* jelenleg 102 egyén és pedig:

¹ 47.922/1902. VII. 14. vkm. sz.

² 2776. és 2957/1901—2. r. sz.

³ 4264/1901—2. r. sz.

⁴ 1071/1901—902. r. sz.

⁵ 2541. és 2569/1901—902. r. sz.

gépkezelő	4, ¹
laboráns	10,
kapus	10,
pedellus	5,
b) <i>szolgák</i>	73,
összesen:	102.

A fentebbi 102 főhöz járulnak a *napidíjas szolgák, éjjeli őrök és egyéb szegődvényesek*, kiknek száma igen jelentékeny.

Az 1902. évi költségvetés alapján ismételten intéztem fölterjesztést az *altisztek és szolgáknak magasabb fizetési fokozatra* való helyezése iránt.²

A szolgák egyenruhával való ellátása is folyamatban van, mert ezt kívánja a szolgálat természete és érdeke.

Egyetemi altiszteink és szolgálaink közül a lefolyt tanévben többet kellett *fegyelmi eljárás* alá vonni; az egyik fegyelmi ügy a szolgálatból való elbocsátással végződött,³ egy pedig nagymérvű áthelyezéseket tett szükségessé.⁴



¹ Gépészeink száma ugyan 7, de közülök 3 a tisztviselők létszámában foglal helyet.

² 2256., 2257. és 4771/1901—902. r. sz.

³ 3407/1901—902. r. sz.

⁴ 637/1901—902. r. sz.